

ב"ה,
ברקלין, נ"י.

האבך הור"ח אי"א נר"נ וכו'
מור'
וב"ג תי'

שלום וברכה!
במענה על ההודעה מקביעות זמן חתונתם
ליום . . הבע"ל,
הנני בזה להביע ברכתי ברכת מאל טוב
מזל טוב ושתהי' בשעה טובה ומוצלחת ויבנו בית
בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה
כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת
החסידות.

בברכת מאל טוב
מזל טוב

ניסח המכתב ששלח הרבי לקראת החתונה

פתח דבר

בשבח והודי' להשי"ת הנונו מוגשים בזה לכל קהל המשתתפים בשמחתנו תשורה זו הכללית:
א. פריקים מתולדות זקנינו הגה"ח הרב אברהם אלי' פלאסקין ז"ל. זו הפעם הראשונה שנעשה ניסיון לכנס לתוך פונדק אחד את תולדות זקנינו שבידוע היה אחד מגדולי החסידים והגאונים בדור הקודם. ע"פ ריבוי עדידות בכתב ובעל פה מפי מכיריו, תלמידיו ובני משפחתו, ניצר הקונטרס הלזה, שיש בו כדי לתת תמונה מקיפה מכל דברי חיינו. אם כי ברור שכל המופיע כאן הוא מקצת מן המקצת ורבותיו "טיפה מן הים" מכל אשר פעל ועשה בכל מקומות מושבו - בהם נתגלתה דמות של אדם בעל שיעור קומה שחי חיי מסירות נפש לקדש שם שמים ושם ליובאוויטש, וכפי שיראה הקורא הנכבד.
ב. לקט דברי דרוש ואגדה מוקנינו ת"ל, בענינים השייכים לנישואין. לקט זה הוא חלק מתוך אוצר כתבי של זקנינו, בדברי דרוש ואגדה, אשר לא ראה עדיין את אור הדפוס. ונביע בזה את תודתנו ליבלח"א ב"ו, דודינו, הרה"ח הר"ר שמואל יוסף ליסמאן שי' פלאסקין, על שאיפשר לנו להדפיסם לכבוד השמחה. וינחנו השי"ת להח"ל בקרוב את כל כתבי אביו שנותרו באמתחתו.

ג. מדור תמונות מזקנינו - אבות ואמהות של משפחות החתן והכלה.

כאן המקום לציין את נפלאות ההשגחה העליונה, שיוצתה את הידידים בלב ונפש - הרב ר' אברהם אלי' פלאסקין והחסיד ר' געצל רובאשקין ע"ה (שקשרי הידידות שהיתה ביניהם מוזכרת גם בתשורה שלפנינו) - שעברו כשמונים שנה יבואו ננייהם בקשרי שידוכין ונישואין - הלא הם החתן והכלה ד"ן. ויה"ר שזכות זקני המשפחה תעמוד להם לכל משך ימי חייהם.

תקותינו ומאוויונו, מקרב לב פנימה, שהוזג הצעיר - החתן והכלה היקרים - ילכו בדרכי אבות משפחתנו ויבנו בית חסידות אמיתי, מושתת על יסודי התורה והמצווה כפי שהם מוארים במאור שבתורה, זוהי תורת החסידות.
ומשמחת נישואין זו נגיע תיכף ומיד להחתונה הגדולה של הקב"ה וכנסת ישראל, בגאולה האמיתית והשלילה, ו"מהרה ישמע בהרי יהודה ובחוצות ירושלים . . קול חתן וקול כלה ג".

הנונו בזה להביע את ברכותינו הלבביות לסבים ולסבתות: הרה"ח ר' שניאור זלמן יהושע וזוגתו הנכבדה מרת יענטא לייט (לאהאָז) - מצד החתן - ישלח להם השי"ת רפ"ש בקרוב ממש.
הרה"ח ר' אברהם אהרן וזוגתו הנכבדה מרת רבקה רובאשקין; הרה"ח ר' בערל וזוגתו הנכבדה מרת לאה דוביאווסקי, ומרת רחל (ראיע) הריטאנאו - מצד הכלה.
יהי רצון שיאריך ה' ימיהם ושנותיהם כטוב ובענינים ועוד רבות בשנים יבנו לראות נחת מבנים ובני בינים, עדי התגלות מלכנו ותיכף ומיד ממש. עד מת? עד מת? עד מת?

שמואל וטשערנא לייט

יוסף יצחק זיבלא רובאשקין

מעבר סוער אל עולם החסידות

כשהגיע ר' אברהם אלי לליובאוויטש כבר היה מלא וגדוש בש"ס ופוסקים. וכפי שמספרים, הי' כבר אז - עוד טרם היכנסו לעולם החסידות - בחור שקומתו הרוחנית מעוצבת ועולמו הפנימי כבר בנוי ולכן, כך נדמה, הי' תמיד, במשך שנות חייו, ניכר בו המעבר לעולם החסידות.

ר' אברהם אלי בעצמו סיפר הרבה על מעברו הסוער אל עולם החסידות. בהיותו עילוי בתורה, בעל מבט יציב על העולם, אך יחד עם זה בעל השקפה לא חסידית - הי' מוכרח לעבור מהפכה של "חבלי לידה" ללידה חסידית. היות וכעת, עם הכנסו לעולם החסיד החדש עבורו, החל - כטבעו ורגילותו - ללמוד בעומק וביסודיות את תורת החסידות - הי' צריך, אפוא, להרוס תחילה את קיר-הישות - אותו קיר שחסם את המעבר לגדולים מסוגו, לאור החסידות; קיר שחסידים מלידה, צעירים, לא היו זקוקים כל-כך לפרוץ.

אולם, ר' אברהם אלי עם כוחותיו העילאיים פרץ לאור החסידות. הוא עבד קשה, הזיע, ונתן לישות שלו להישבר. עד שכ"ק אדמו"ר הרש"ב ני"ע העיד עליו, שפניו מאירות מהעידון שנעשה בו.

מתי אמר זאת הרבי ובקשר למה? על כך סיפר כ"ק אדמו"ר הריי"צ בשיחת חג הפסח תרצ"ד, (לאחר שמקדים לתאר באריכות גדולה את סדר ההכנות לפסח בליובאוויטש, החל מקצירת החיטים לאפיית השמורה וכו', דבר שכרוך בעבודה קשה):
 "פעם אחת אידע שהגיע לשיבה תלמיד אחד, למדן ובעל כשרון וועד ההנהלה של הישיבה קיבל אותו בדצון רב כתלמיד הישיבה."

1. נדפס בלקו"ד ח"י"ע קכ"ב ואילך. המופיע כאן הוא בתרגום ללח"ק.

פרקים מתולדות הגאון החסיד הרב ר' אברהם אלי פלאטקין ז"ל

ילדותו

הרה"צ ר' אברהם אלי נולד בראגאטשאב - עיירה קטנה, ששמה יצאה לפניו בחשיבות מרובה, בכל העולם היהודי, בזכותו של הגאון האדיר והנדיר שנולד בה - "הגאון מראגאטשאב", או כשמו הטבעי והפשוטי "הראגאטשאבער".

הרב ר' אברהם אלי הראגאטשאבי הפך והיה גם הוא, ברבות השנים, לכבודה, הודה והודרה של עיירה זו - וסיבבה ההשגחה העליונה שלימים אף באו שני הראגאטשאבערס בקשרי מכתבים בעניני תורה (וכדלקמן).

ר' אברהם אלי פלאטקין נולד ביום הכיפורים ה'תרמ"ט, לאביו הר"ד שמואל ליטמאן שהיה נצר למשפחת רבנים ולאמו מרת חיה ראשא.

בילדותו גדל והתחנך במקום מגוריו ראגאטשאב ולאחר מכן למד גם בעיירה בברוקלין.

שהותו בתומכי תמימים

בשנת תרס"ז שם ר' אברהם אלי את פעמיו לעלות לליובאוויטש הבריה. שם קיווה להתקבל כתלמיד מן המניין בישיבת תומכי תמימים - ששמה יצאה לפניו בתורה ובחסידות.

אודות אותו תלמיד.

כשהגיעו ההכנות לאפיית מצה שמורה של ערב פסח, הרי נוסף על כל העבודות, כיבדתי את הבחור בבדיקת חמץ ב"מנין", במשרד השיבה, עבודה שנמשכה עד לשעה שתים-שלוש אחרי חצות הלילה, ובשעה שבע בבוקר של ערב פסח ה' עליו להיות במקום האפי' כדי להכשיר את המאפי'.

כשסיימו את כל העבודות, קראתיו אלי בשעה חמש בערב, וציוויתי עליו שילמד היטב את המאמר "ששת ימים" שב"סידור"², ולמחר - יום ראשון של פסח - יבוא אלי בשעה שבע בבוקר ואלמד אתו את המאמר. ידעתי שהוא אחד הממונים על השלחנות ב"זאל הגדול"³, ועד לאחרי ה"סדר" שבודאי ימשך עד לשעה שתים אחר חצות הלילה, לא יהי' לו אפילו רגע שעה פנאי ללמוד. כל הענין ה' כדי לראות עד כמה נוגע לו לימוד החסידות. בשעה שבע בבוקר הוא הגיע והמאמר ה' קלוט במוחו ("א' דורכנעארבעטער"), לפי ערך דיעותו אז בחסידות. למדתי אתו עד לשעה שמונה.

כשנכנסתי אחר כך אל אאמו"ד וסיפרתי לו ככל האמור, ה' שבע רצון ואמר לי:
 "מיד האַבען בעוה"י נוסע געווען אַ אילן עושה פירות. איך האָף, אַ ער וועט זיין אַ סופח ע"מ להספיח. אַ סך זמן וועט דורכגיין אַבער סוף-כל-סוף וועט זיין ענפיו מרובים מיט אַ סך פירות און גדולי גדולי"⁴.

2. ראה סידור עם דא"ח שער חג המצות ע' רפד ואילך.
3. בהערה בלקי"ד מעיר כאן: "ישם "דער גרויסער זאלי" הו קורים בליוואוויטש את האולם הגדול שבו היו למידים תלמידי השיבה תומכי תמימים ובאולם הזה היו התלמידים סועדים יחד כל ימי חג הפסח. השולחנות לאכילה היו מסודרים בסדר ידוע ומסומנים במספרים, וכל תלמיד הי' לו מקום קבוע לכל שנות ימי החג ולכל שלחן היה משגיח על הסדר שהי' מכונה בשם "ממונה"⁵.
4. "נעטעו בעוה"י אילן עושה פירות, הריני מקווה שהוא יהי' סופח על מנת

באחרון של פסח, בשעת סעודת החג אצל תלמידי השיבה

ב"זאל הגדול"⁵, אמר לי אאמו"ד:

"יוסף יצחק קוק זיך צו וואָס זיעה של מצוה מאַכט - ווייזנדיק אומבאַמערקטערדייט אויף דעם תלמיד הנ"ל - ער האָט דאָן געקראָגען גאָר אַן אנדער פּנים, עס איז אַראָפּ די גראַבקיט און עס האָט זיך געוויזען אַ פּני אדם"⁶.

עד כאן ממה שסיפר הרבי הרי"צ, על התלמיד שזיך את עצמו בחכנסו לעולם החסידות - הלא הוא מיודענו הרב ר' אברהם אלי' פלאטקין.

יושב בשבת תחכמוני

על שנים אלו, בהן שהה בתומכי תמימים כתב לימים' ידודו הטוב שהגדיר את חברותם "חברים נאמנים אוהבים לאחים ממש היינו" הלא הוא הגה"ח הרב משה זובער ריבקין (מי שלימים עמד בראש ישיבת "תורה ודעת" בארה"ב ובעמח"ס "אשכבתא דרבי"):
 "זכורני, וכמו חי נצב נגד עיני, אותן לילות חורף הארוכים, עת ישבנו יחד באחת הפינות באולם הגדול של השיבה, ושוחחנו דברי תורה, הן בעניני הלכה ופלפל, אשר הוא ז"ל בכשרונותיו

להטפיה. הרבה זמן יעבור, אבל סוף כל סוף יהיו ענפיו מרובים עם פירות רבים וגידולי גדולי"⁷.

5. בהערה בלקי"ד מעיר כאן: "ביום אחרון של פסח היו התלמידים מומינים את כ"ק אדמו"ר [הרשי"ב] נביאם לסעד עמהם סעודת יו"ט, והיו מאיכים בסעודה וכ"ק ה'י אמר דא"ח ואח"כ היו יוצאים בריקודים ושמחים עד שעה מאוחרת".

6. "יוסף יצחק: התבונן מה פועלת זיעה של מצוה - בהצביעו על הבחור האמור מבלי שיבחינו בכך - הוא הרי קיבל פנים אחרות לגמרי, הגשות הוסרה ונראים פני אדם".

7. הקדומה לספרו של ר' אברהם אלי' פלאטקין - "בחורר הלכות".

אברהם אלי: ומה יהיה איתך? ענה לו הרבי הרי"צ: האלט זך אן אין מיין גארטל.

וכך הוי, ר' אברהם אלי אחז בגארטל של הרבי הרי"צ ונכנס עמו להקפות. כשראה אותם הרבי הרש"ב חייך לעבדם."

ר' אברהם אלי שאל היכן יהי מקומו, והרבי הראה לו על פינה מתחת לאחד השולחנות, והורה לו לומר לחיים.

באותה תקופה שימש גם כרב, לא רשמי, בבית הרב. מכיון שהיה לו ידע רחב בהלכה ויראתו קדמה לחכמתו, הרי שלמרות גילו הצעיר, שלחו בכל פעם שנתעוררה שאלה לשאל את ר' אברהם אלי.

יש המוסיפים לספר, שתקופה מסוימת למד בחברותא עם כ"ק אדמו"ר הרי"צ בעצמו:

על יחס הקירוב והחיבה שהיה בינו לבין הרבי הרי"צ כעבור שנים, בשעה שהרבי הרי"צ עמד לעזוב את אדמת רוסיא, מספר הרה"ח ר' גבריאל שי' רובאשקין:

לשמח"ת תרפ"ח עשו המוני חסידים כל מאמץ להגיע ללענינגראד, לחצו של הרבי הרי"צ. היה זה השמח"ת האחרון של הרבי על אדמת רוסיא ולכן באו כולם להיפרד מהרבי שלמחרת שמח"ת העתיק את מושבו לדיגא.

הרב ר' אברהם אלי שהיה אז רב באסטאשקאוו (כלקמן) רצה אף הוא לנסוע לראות עם הרבי, אך הבעלי בתים בעירו לא חפצו להישאר לבד בשמע"צ ושמח"ת, ועיכבו בערו. ר' אברהם אלי נשאר, איפוא, בחג בעירו והתוועד שעות ארוכות מאוד עם אנשי קהילתו. הבעלי בתים השקוהו כמויות הגונות של משקה, אך על מוחו הרחב של ר' אברהם אלי הדבר כמוהו לא השפיע, הוא ידע לקחת משקה.

במוצאי החג לא יכל ר' אברהם אלי להתאפק וללא הודעה

המופלאים - תפיסה מהירה ובהירה, כשרון העמקה נפלא, ועם שכל זך וישר - הי' מברר ומלבן כל סוגיא וענין על בוריו, וכל הקושיות והספקות היו נפתרים מאליהם. וכן בדא"ח, בתורת החסידות, אשר ככחו וגבורתו בתורה הגלית, הי' כחו גדול גם בתורת החסידות, בהשכלה והבנה ודעת רחבה, ובשכלו הזך הי' מנהיג ומסביר כל השכלה עמוקה, שגם שכל פשוט, כל מחשבה, הי' תפיסא בה.

זכורני, גם שיחותינו שיחת חולין של בני הישיבה, ממד שיחת חולין של ת"ח, אשר בכל הגה שיצא מפיו היו הברקות מלאות ענין וטעם, ומתובלות בהרגשים חסידותיים נפלאים, והיו באמת צריכים לימוד, כי עם כשרונותיו המופלאים הי' גם פה מפיק מרגליות".

קירוב מיוחד מרבותינו נשיאינו

הרב ריבקיץ ממשך וכותב על הר"ד אברהם אלי:
"זכורני, חיבה היתרה והמיוחדת במינה, שנודעת לו מרבותינו הקדושים, כ"ק רבינו אדמו"ר הרש"ב נ"ע, ובנו כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע, אשר לא זז מחבבו, ובימינו קדשם קרבתו התקרבות מיוחדת, שרק יחיד סגולה זכו להתקרבות כזאת".

על אחת מן ה"התקרבות מיוחדת" לה זכה ר' אברהם אלי מספר תלמידו הרה"ח ר' חיים שי' סרבונסק:

"שמעתי שפעם בשמחת תורה, לאחר החזרה על המאמר דא"ח ששמעו מפי כ"ק אדמו"ר הרש"ב, הזמינו הרבי הרי"צ לביתו לעשות אצלו קידוש. באותה הזדמנות השקוהו הרבי הרי"צ ביי"ש ולאחר כמות הגונה שאל את ר' אברהם אלי הצעיר, מהי המעלה של ישיבת תומכי תמימים. ר' אברהם אלי השיב לרבי הרי"צ את אשר השיב.

לאחר מכן הלך הרבי הרי"צ להקפות אצל אביו הרבי הרש"ב. כיון שבאותה עת לא יכל כל אחד להיכנס, לכן שאל אותו ר'

מוקדמת יצא תיכף לדרך ללינינגראד, בתקווה להספיק לפגוש את הרבי. הוא לא שם ליבו לעייפותו, לאחר יומיים של התוודויות, דיקודים ו"יין מלכות רב", ולמרות שעוד דרך ארוכה לפניו וספק גדול אם יספיק בכלל לראות את הרבי - יצא ר' אברהם אלי לדרך ויהי מה.

למחרת שמחת תורה, התקבצו ובאו לבית הנתיבות בלינינגראד קהל רב להפרד מהרבי. הם ליווהו עד הרגע האחרון. כל העת הגיעו עוד ועוד חסידים. ברגע האחרון לאחר שהרבי כבר ישב בקרון הופיע לפתע ר' אברהם אלי. ר' אברהם אלי הגיע מאוחר מדי ולא רצו לאפשר לו לעלות לרכבת, אך הוא התגבר על כל הממונים, ובכל כוחו דחק ויעלה לקרון של הרבי. הרבי צעד לקראתו ואז לעיני כל המלווים נפלו איש לזרועותיו של רעהו וכך עמדו והתחבקו כששניהם מתמוגגים מדמעות...

כך נפרד ר' אברהם אלי מכ"ק אדמו"ר הרי"צ ומיד לאחר מכן יצאה הרכבת לדרבה.

חיבה כמו זו היתה ללא ספק דבר נדיר ומיוחד, ומלמדת על הקשר המיוחד שהיה ביניהם כל השנים.

נישואין

בהגיעו לעונת השידוכין השתדך ר' אברהם אלי עם בתו של הנגיד הר"ר יעקב צבי יעקבסאהן מריגא ושמה חיה צירליא.

על שידוך זה מספרים בני משפחתו:

חוננו ר' יעקב צבי לא היה חסיד, אך היה יהודי נכבד ובעל ממון, משום כך הפץ לנצל עובדה זו לקבל בחור תלמיד חכם ועילוי, "פון די בעסטע און די שענסטע". עלה ר' יעקב צבי לליובאוויטש ושם אכן מילאו את מבוקשו והציעו בפניו את אחד מן המובחרים שבחברה הלא הוא התמים ר' אברהם אלי.

מזל טוב!

מקרב ולא עמק מבינים אנתו את יודתו הזכיב הוקר הרה"ה מר אברהם אלי פלאקין ליום תננתו וליום שמחת לבו. יאצט טו לוכשעטמים לדינק עליו שמע ביכה והעצרת. וקיים בו "מטא אשה מטא פו"ב" אהבה ודיקות טבט כ"א במקום טלמדה כמגין פו"ב ס"ה 85 קפ"ו. הו"ו משה איינבער, מיט'א קאנצענעלענע בויען, יודא ציב קדישן, פריץ גרישון הן גם היללם יתן אבעלימו טוב חי"י קפ"ו.

גם כל הנמנים מברכים אותו בבית מו"ט מקרב לבם.
 תם אנכי מברך אותו בקיים ולמנהיג הנהגה מעיני הנידך.
 ומרב כל.

ברכת "מזל טוב" לחתונתו, כפי שנדפס בעיתון "האח" (גיליון 17 מיום ג' דפ' משפטים כ' שבט תרע"ג) בליובאוויטש

כשהשיג ר' יעקב צבי את מבוקשו, התחייב לחזיקו על שולחנו שנים רבות "א איידים אויף קעסט". ולמה לא, הרי ברכת השם היתה לו להיות בעל ממון וכעת הזדמנות זו נפלה בחלקו לחזיק תלמיד חכם על שולחנו.

אולם, נפלאים דרכי ההשגחה ועוד טרם בואו בבית הנישואין נפטר המחונן ר' יעקב צבי בפתע פתאום ל"ע. מעתה גם התחייבותו הכספית לא עמדה לזוג הצעיר וזאת משום שבזוהא שמצאו בני ביתו גילו שהוריש את כל כספו למוסדות תורה.

כשהגיע הדבר לידעתו של כ"ק אדמו"ר הרי"ב, הביע את התפעלותו מר' יעקב צבי, ואמר (הלשון בערך): ווי קומט דאס, א מענטש וואס האָט נישט געלרענט חסידות האָט אזוינע השגות?! ר' אברהם אלי התחתן עם זוגתו מרת חיה צירליא בשנת תרע"ג.

רבנות

אישועט

זמן לא רב לאחר נישואיו, בשנת תרע"ד, נשלח עי"י כ"ק אדמו"ר הרש"ב לכהן כרב בעיירה אושוועט.
 בעיירה זו נשא בכתר הרבנות לערך עשר שנים ושם התגלתה שיעור קומתו הנעלית. פיקחותו הרבה וליבו הרחב עמדו לו לשאת בסבל הכבד לנהל עדתו במישרין ורבים נהנים ממנו עצה ותושיה. ברוסיה הסובייטית של אותם ימים לא היה הדבר ענין של מה בכך, אך הוא בדוך שחינוכו רבותינו נשיאנו, ש"חסיד עושה סביבה" הוביץ תורה וקידב ליבן של ישראל לאביהם שבשמים.
 דרך קשה של קוצים ודרדרים מסוכנת היה על ר' אברהם אלי לעבור במשך שנות כהונתו כרב (באישועט ובעיירות אחרות, כדלקמן). ואכן כל היסורים והפחדים שעברו עליו, הותירו את חותמם על פניו. אלא שדווקא מצב זה הבליט עוד יותר את ההבעה הפנימית שבעיניו: מעבר למבטו הפיקחי אפשר הי' להרגיש את הנוצמה שכאלו מתפרצת ומתרוממת מעבר ליסורים הפיזיים.

"עליך אשים ידי וכך הנני רואה פועל ועושה חרוץ"

אחד המכתבים המעניינים שכתב לו הרבי הרי"צ היה כעבור קצת למעלה משנה מאז הסתלקות כ"ק אדמו"ר הרש"ב. השבר מהסתלקות הרבי נתן את אותותיו על תלמידיו ומקשריו ובעיקר על בנו יחידו הרבי הרי"צ.

במכתב שלפנינו מסביר הרבי הרי"צ שהודך להתגבר על היתמות והתלאות היא אהבת רעים, ולכן מסיים הרבי ותובע ממנו "בוא בכתובים את אחיך ריעך, אשר רבים המה... וגם טובים ותאביים לשמוע הוד קול יוצא מלב פנימה". מתוך המכתב

עולה גם, שקשה היה לו לר' אברהם אלי, ולפחות בתחילת דרכו, לשאת בכתר הרבנות ובכבוד הכרוך בה, משום כך, כנראה, דרש ממנו הרבי "עזוב את השפלות והענוה"⁸:

"ביה, כי"ד סיון תרפ"א

תלמידיו היקר, הרב הנכבד וי"ח אי"א

מוה"ר אברהם אלי שי

שלום וברכה

.. הפ"ג שלו התקבל, ושלחתיו קראו בהיכל קדש, באהל הוד כי"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע. ושומע תפלה יקבל שועתו.

בראות כתב ירך החייתיני, כי לא ידעת, וגם כהיום לא אדע מהנעשה אחר, וכמה הרהורי דברים היו אצלי. כתבתי לך פעמ[ו]ים נוסף על המכתבים כללים ששלחתני בג' או ד' פעמים הא הכללי לכל תלמידיו התמימים חיו מקיץ העבר - תר"פ - והי' הכללי לאניש עם העתק הצוואה, והג' אודות התייסות קופת רבינו ומסרתה, הי' על דבר יום האיציט, וגם פעם או פעמיים כתבתי לך ביחוד. ועל כל אלה, לא השגתי מענה, דבר שציער אותי במאד. רק אחת מה שהתיי דעתי הוא מכתבי ידידנו הרחי"ד שי' [ליין] שוי"ב מנעויל, שכתב לי אודות אושוועט, בדבר כל הענייני לכתוב לרוב התמים ראי"פ שי'.

.. אין לנו בעולמנו, אלא הסכם ועשות טוב, מבלי התחשב עם מצבינו הפרטי, החומרי והרחני, אשר רבים מאתנו שחים - שויימען - בים התלאות ר"ל אחרי האבילות הגדולה בהלקח הוד תפארתינו, אשר לא תסכול המוח כלל ועיקר, וגם בדמע עין לא תפוג ולא תיקל.

אמנם היא הנותנת לנו כח ועזו, מישר הדעת לאורך חיינו להטבת מצבינו הרחני ולעודד את אחינו ידידנו, ד' עליהם חיו, להאירם

8. המכתב נדפס באג"ק הרי"צ חיי"ד ע"י יח. כאן מופיע רק החלק הפונה אליו, אך כל הארכיות אודות אהבת רעים הוא ענין כללי המופיע בעוד כמה ממכתבי הרבי הרי"צ ולא הובא כאן.

באגרתו הדפוטה מכבר.

הנה אתם עם תלמידינו הנעלה היקר והכי נכבד הרב ר' אברהם אלי" שיי אשר בעזרת יושבי העיר היו יכולים ליסר שיעורי לימוד ברא"ח ובנגלה, ואז אור יהי במושבותם בגוי"ר.
והי' ברכה כאו"נ ובן מורו ודברו."

התכתבות עם גדולי הדור

כשרונותיו הברוכים ולמדנותו המופלגת באה לידי ביטוי גם בכתיבת חידושי תורה רבים ומסכת של שאלות ותשובות שניהל באותם שנים עם כל גדולי הדור.

כותב על כך ידיו הרב משה זובער ריבקינ':

"ברבות הימים במשך שנות שבתו על כסא הרבנות, הוסיף עוד חכמה רבה על חכמתו. כל גדולי הדור הכירו והעריצו עוצם גדולתו בתורה. מאורה"ג הגאון הרגזי"ב נ"ע, אשר, כידוע, לא נהג בפדנות, אף איזה שהיא בחלוקת תוארים אף לרבנים גדולים ומובהקים, הי' מעריץ מאוד את הגאון המחבר [רא"א] ז"ל ומתארו בתשובותיו אלפי "הרב החרדי ובקי, מפלפל בהלכה, ומתון ומסיק שמעתא כו" (ראה שו"ת צפנת פענח ח"ב סימנים ד, נח, נט¹⁰), והי' מראה לו ידירות והתקבוצת מיוחדת, עד כי לחביבותו יצא מגדרו גם לסמכו בסמיכת חכמים, ומתארו בתוארים גדולים, דבר שלא נהג כן עם שום רב, כידוע."

וכן כתב הרגאטשאטבער בכתב הסמיכת חכמים שהעניק לר' אברהם אלי':

"אור ליום כ' מצחמ"צ [=מוציא תג המצות] תרפ"ג.
האמת ניתן ליכתב אך שזה כמה אשר קבלתי הרבה שו"ת מאת הרב

10. מוכח גם לקמן בקובץ זה.

ולהעירם ככל אשר תשיג יד שכליני, לקוות לחסדי ורחמי אל עליין כי יהי' בעוזיני, בזכות הוד כ"ק אאמור" הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ואשר בלי ספק חי הנהו אתנו, ומעורר רחמי שמים עלינו, כי יואיל אלוקה היות בעזורי נפשינו עשות רצוני ית'.

עליך אשים יד, וכך הנני רואה פועל ועושה חרוץ, בעזרתו ית'... העת יקרה היא לכל, ומה גם לאלו, אשר הצלחת רבים והפחתם בידם, בחסדי האל, נתונה, אינם רשאים להיות קר עוזב ובודד כמוך היום. רבינו ורבן, אשר העמידך על האמת והשלום, דורש מאתך כי עבור תעבור בהרמת התורה, בהדרת ישראל, קרנו וגאוננו, ואין לך כל רשות היות כמו שהנך עד היום.

מקווה הנני קבל מכתבך, אשר יהיו ראויים לשימת לב, פתח מסגרי לבבך, עזוב את השפלות והענוה, המטבעות הפסולות, וקח תמורתם עבודה ופועל, התענין בכל אשר תוכל, בוא בכתובים את אחיך ריעיך, אשר רבים המה - יברכם האל - וגם טובים ותאנים לשמוע הוד קול יוצא מלב פנימה. ויאר הוי' פניו אליך בכל אשר תעשה ברו"ג.

מאד אהפץ לדעת משלומך הפרטי...".

במכתב שכתב הרבי הרי"צ באותה תקופה (י"ט תמוז תרפ"א) לר' צבי ליסון תושב העיירה אושוועט, מעוררו על יסוד שיעורי תורה ברבים ונוהן כדי הדברים מפנה אותו לרב העיירה ר' אברהם אלי' שיביאו זאת יחד לידי פועל':

"...ברצוני יתברך עלך, כי יואיל להתענג על שפית נפש, ולא תם הולך מישרים, בלמדו תורתו, בהחויקן לומדיי ובקלימו מצותיו ית'. והחסידים הם אלו שמביאים בפועל כחיים ההויים בעצמם וכן גם כוולתם את אשר ידעו מהזברים הטובים בקביעות עתים לחורה בשיעורים ברבים בחול ובשיק, בשוחות רעים האהובים וקירוב הלבבות. וזאת היא דרישת הוד כ"ק אאמור" הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע כתוב מפורש

9. נדפס באג"ק הרי"צ חיי"ד ע' סב.

תקופה מלחמת חורמה ביהדות¹⁵:

"שוב ונכון הי' הדבר באם שהי' באפשרו להיות בויטעבעסק בדבר התיסדות סניף ממסחר [הכוונה לשיעורי תורה] כי שם הי' ידידנו הרב ר' אברהם אלי' שיי' ומאיה סיבה לא יוכל לנהל עסקו, ונפרסיות בלתי נודע סיבת הדבר, ע"כ הי' כדאי שיהי' על אהר לידע פרטי הכרים, ואם הי' אפשר להשיג איש מקומי אשר הוא ינהל העסק כאשר ראוי כלומר לראות שהחברה זיי' נמכרת בכל תנות ותנות ואשר יתרבו הקונים על כל מיני סחורה של בית מסחרו".

אסטאשקאָו

על מעברו לאסטאשקאָו אנו מוצאים התייחסות באיגרת של הרבי הריי"צ, בו מתעניין לדעת מה נעשה בדבר¹⁶:

"הרב מו"ה אברהם אלי' שיי' זה יותר על חמשה שבועות אשר עניתי לו ע"ד הרבנות באסטאשקאָו, וכן עניתי להם, ועדיין לא קבלתי שום מענה הן מאתו והן מאתם, דבר שאינו ראוי להיות כן. והנה מלבד זאת שתפצי לדעת מהנעשה בו, הנה עוד זאת והוא העיקר אשר כתב לי (וכן כתבו לי מאטאשק' אשר ישנם כמה תיקונים נחוצים בענינים שונים) וכי יש עבודה רבה לפניו בעודתו ית' בהסביבה, דבר הנוגע לי במאד לדעת מה נדרש ומה עשה ופעל לטובה".

תיקף בהגיעו לאסטאשקאָו החל ר' אברהם אלי' לנהל את עדתו ברמה. אלה הזוכרים אותו מאותה תקופה, מספרים על הדרת פניו, חכמתו, פיקחותו והדרת הכבוד שרחשו לו כל מיועדיו, מכריז ואנשי קהילתו (וכדלקמן).

15. נדפס באג"ק הריי"צ חיי"ד ע"י רס"ח.

16. נכתב מראש בשבט תרפ"ד, נדפס באג"ק הריי"צ חיי"ד ע"י רס"ח.

ועתה אכפול לדבר, באותו הרוח אשר כתבתי כי ייסד אשר התלמידים חזיו חזרו דא"ח ברבים וכאמור שם, ונוסף לזה הי' ראוי להם כי יתנו לבם ונפשמ על הוחבת המוסד.

הנה בראשית ההתיסדות כתבתי או באיזכה (אשר בשם המכתבים שמורים אצלם), כי צריכים לסדר בעודתו ית' כנוונא דהוה בארעא דלויבאוויטש אולם הגדול, שני שיעורים וחורים, ולא יחשבו אודות ההוצאה כלל.

... מובן הדבר שנדרש מנהיג בסדר וענין לימוד הנגלה, שיהי' איש ראוי לכך, וחפצי לדעת דעתו אודות ר' אברהם אלי' שיי' פלאשקין מאוסוועט, ואם דעתו מסכמת על זה, ויהי' לו בקשה מביהמ"ד לבוא בתור רב וגם רשיון, או אין מגיעה בדבר שיסע אליהם להתעסק בענין זה.

עליכם לדעת כי לכם החובה והמצוה ליסד בעודתו ית' תו"ת כאשר הי' מכבר, ולא ישגב מכס כל מאומה לעשותה, וחלק מהתרומה הבאה מאחינו מעבר לים ינתן לכם בשביל הנהגת המוסד, רק השתדלו להרחיב המוסד בתלמידים טובים, ואתה ידעת את אשר הי' מכבר הימים, ואין כל חדש, רק שיהיו תלמידים טובים בעלי כשרון ואתכי עבודה בעבודה התורה בשקידה ועיון".

ויטעבסק

לאחר כעשור שנים בהן כיהן כרב בעיירה אושוועט עבר לכהן כרב בעיירה ויטעבסק. שם כיהן כרב תקופה קצרה, כשנה לערך, ותיקף עבר לכהן כרב בעיירה אסטאשקאָו.

עדות לכהונתו בויטעבסק, אנו מוצאים במכתב של הרבי הריי"צ לחרב משה אקסילרוד, שהתגורר בזמן כתיבת המכתב (סבת תרפ"ד) בלאָבין. במכתב מבקשו הרבי לעבור לויטעבסק ולארגן שם את כל עניני היהדות בעיר. המכתב נכתב באופן מוסווה מפני הזהירות מהשליטון הסובייטי שנלחם באותה

ידידו בלב ונפש החסיד ר' געצל רובאשקין

אחד מידידיו בלב ונפש באסטאשקאוו היה החסיד הר"ד געצל רובאשקין. ר' געצל היה בן למשפחת רובאשקין המפורסמת, המתייחסת לשל"ה הקדוש. משפחה זו היו ילידי העיירה החסידית נעול ששלחו ידם במסחר ועקב כך הגיע ר' געצל לאסטאשקאוו. הוא הגיע באותו זמן לערך בו הגיע הרב ר' אברהם אלי, ותכף נקשר אליו בלב ונפש.

בני משפחתו מספרים על דמותו של ר' אברהם אלי ועל הידידות המופלאה ששררה בינו לבין ר' געצל.

מספר הרה"ח ר' אברהם אהרן של רובאשקין בנו של ר' געצל: ככלל היה ר' אברהם אלי אדם גדול, גדול מאוד. הוא היה חכם עצום ועם כל זה היה בלי שמץ של גאווה. הוא היה עדין נפש ובעל הצנע לכת נפלא.

הדרך ארץ שרחשו לו אנשי הקהילה אין לשער. באסטאשקאוו ממש נשאוהו על כפיים. הוא היה דרשן מופלא, שבשעת דרשתו היה שובה את הלבבות.

ר' אברהם אלי היה ירא שמים בתכלית וקנאי גדול לדבר ה'. כשרק הביטו עליו למדו מסירות נפש. אנשים שראו אותו החלו להוסיף בתורה ומצוות. יש לזכור שהימים היו ימי פחד ורדיפות, אבל כשראו אותו - אדם שחי מסירות נפש - אף הוראים החלו מוסיפים בתומ"צ, זה באכילת כשר, זה בטוהרת המשפחה וכו' וכו'. כשאמרו בביתנו הרב לא היה צורך לפרש למי הכוונה. הוא היה הרב בה"א הידיעה.

מוסיף ומספר אחיו של ר' אברהם אהרן, הרה"ח ר' גבריאל שיי רובאשקין:

אסטאשקאוו היתה העיירה בה היו חסידים ובעלי בתים, היו שם גם הרבה גבירים. אבי ר' געצל ע"ה התגורר באותו בנין בו התגורר הרב אברהם אלי. עיסוקו של אבי היה במסחר אבל מכיון

הצעת משרה בשיקאגא

כעבור שנה התפנתה משרת רבנות בשיקאגא, עקב פטירת רב הרב מרדכי זעווין. לא פלא, אפוא, ששמו של ר' אברהם אלי עלה כאחד המועמדים היותר רציניים. גם הרבי הרי"צ ביקש להשתל בזה והעלה הצעות שונות. על שני אישיים כתב הרי"צ "הייתי מציע בהאחד מהשנים" ומוסיף לתארם באופן מיוחד במינו: "אשר שניהם הוא מכירם היטיב, כי אנשי דעה וצורה פנימיות המה, וכבר יודעים פרק בהנהגה" - האחד הוא מיועדונו ר' אברהם אלי. וכבר כותב הרבי להרה"ח ר' זלמן האוולין ב"ח שבט תרפ"ה:

"כ"ה, ה' ח"י שבט תרפ"ה

ליענינגראד

ידידנו הרב הנכבד וו"ח א"א

מותר"ש זלמן שיי

ע"ד הרבנות במקום הרב ר' מרדכי נ"ע, ה"י צריכים בהשגות נכונה בעזרתו ית', והנה בדבר ש"ב הרי"ו ש"י מהאמצע כפי אשר שמעתי איננו חושב בזה. ומתחלה כאשר דיברו אודות הצעה זו לא הפצתי להגיד דעתי בזה, לא באופן כזה ולא באופן אחר, וכעת הנני חושב אשר המקום עוד פנוי. והנה כמדומני אשר ידידנו הרב רמ"מ א"י ליב ש"י לאקשין ה"י חושב אודות זה, אבל לדעתי אינני יודע אם טוב לפניו זה, כי עבודתו וכוננתו אשר בזהו לדעתי אינו כדאי לפניו להחליף. והייתי מציע בהאחד מהשנים, הראשון הרב ר' שמואל שיי [לעזיטין] בן המשגיח והשני הרב ר' אברהם אלי שיי פלאסקין, אשר שניהם הוא מכירם היטיב, כי אנשי דעה וצורה פנימיות המה, וכבר יודעים פרק בהנהגה, ובלי ספק אשר בעזרתו ית' יפיקו רצון טוב ככל הפרטים. והשנית יהי בעוזרי אנ"ש ש"י כי ישיגו להם מורים ומדריכים טובים בגו"ר, וימלא השי"ת משאלות לבנם לטובה ולברכה, כי אור התורה והמצוה יאיר במקום מושגם כאשר עם לבנם מתוך התחבת הדעת ברעת תורה תמימה".

שלא היה בית דין רשמי באסטאשקאוו, היה אבי משמש לעיתים קרובות כ"בורר" יחד עם עוד כמה אבכים אצל ר' אברהם אלי' היתה ידיות עמוקה בעיניהם, זה התחיל באסטאשקאוו ולאחר מכן נפגשו שוב, כשנאלצו לעזוב את העיירה (כדלקמן) בלעניגראד. ושנים מאוחר יותר בסמרקנד ובפאריז.

היה מאודע שקרה בלעניגראד, שאבי ע"ה היה מספר אותו תמיד וכל פעם היה פורץ בבכי.

להבנת הסיפור יש להקדים שר' אברהם אלי' היה יהודי חשוב מאוד כידוע. גם מראה פניו היו מיוחדות הם השרו על הסובבים אותו רגש של כבוד - היה לו ראש רחב, מצח גדול ועינים גדולות. כשהוא נשא דרשה בבית הכנסת אי אפשר היה שלא להקשיב, ובכלל היה לכולם דרך ארץ גדולה מאוד כלפיו, כולם היו מתבטלים לפניו.

בלעניגראד היה, באותה תקופה, זמן קשה מאוד, וזה הכריח כל אדם לעשות הכל לפרנסתו, כלומר, לדאוג שישאר בחיים. פעם הלך אבי ברחוב וראה אדם עם חליפה קצרה מאוד, קסקעט קטן לראשו ונושא על גבו שק גדול וכבד. המצוקה, הסבל והיסורים נראו על פניו. אדם זה לא היה אחר מאשר הרב ר' אברהם אלי' פלאטקין. מרוב בושה לא העיז אבי אפילו לגשת לברכו בשלום.

אבי לא יכל להירגע מהמראה - האדם הגדול הזה, הגאון העצום, החסיד הנפלא שבאסטאשקאוו נשאוהו על כפיים, הולך וסוחב משא כזה, מתעסק בעבודות בזויות כאלה?! מראה זה שבר את אבי ר' געצל לגמרי, הוא נהיה "אויס מענטש", וכל אימת שרק סיפר את הסיפור הזה היה פורץ בבכי.

המעבר ללעניגראד

בפועל כיהן ר' אברהם אלי' כרב באסטאשקאוו, עד שנת

תרפ"ח. לאחר מכן נאלץ יחד עם יהודים רבים לעזוב את העיירה ולמצוא מקום קל יותר לפי ערך היהודים לקיים חיי תומ"צ וגם לפרנסה.

בר"ח שכתב הרה"ח ר' יהודה עבער הי"ד, בשנת תר"צ, עבור כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ, ובו סקירה כללית אודות מצבם של כמה מאנ"ש חסידי חב"ד ברוסיה, נמצא:

הרב ר' אברהם אלי' פלאטקין נסע מעיורו אסטאשקאוו באמצע החורף העבר, כי רמזו לו שייאסרו אותו, וכעת מתגורר בדעטסקא סעלא הסמוכה ללעניגראד, מתאונן מאד על רוע מצבו.

ר' אברהם אלי' עבר להתגורר באחד מפרוורי העיר לעניגראד, שם היה עד שפרצה מלחמת העולם השנייה. כלפי חוץ עסק במלאכות שונות לפרנסתו (וע"ז מה שסופר לעיל), אך בעצם גם בשנים קשות אלה כיהן כרב, לא רשמי, ופעל במסירות נפש לחיזוק חיי היהדות.

בשנות מלחמת העולם השנייה, כשכולם ברחו מאימת השילטון הנאצי ימ"ש, נאלץ אף ר' אברהם אלי' לנדוד עם בני משפחתו להרי אוראל (שבירכתי סיביר). הוא הגיע לעיירה באשקירייה ושם שהה את רוב הזמן של שנות הנידודים - כשנתיים לערך.

לפנינו דברים שכתבה לימים ניתנו של ר' אברהם אלי', הילדה ליבא תחי' לייט (נכדה לבתו מרת ליבא פינסון שעל שמה היא קרויה [כיום משמשת יחד עם בעלה הרה"ח ר' מנחם מענדל מינץ בשליחות בעיר אספן קאלאראדא]), על מקרה שארע בהיותו בלעניגראד (הדברים נדפסו באנגלית בכתב עת שיו"ל ע"י ארגון צבאות ה')::

"שנת תר"צ. ימים קשים היו אז ברוסיה. הקומוניזם שלט וכל יהודי שומר תורה ומצוות יכול היה להישלח לארץ גזירה לשנים ארוכות.

סבתי (מרת לובא) היתה אז ילדה קטנה והתגוררה בבית הוריה

ר' אברהם אלי' זוגתו מרת חיה צירליא פלאטקין) באותו זמן. בנין שלהם התגוררה משפחה של גויים, שבראותם את ר' אברהם אלי' בעל חזות יהודית מובהקת, הלשינו עליו למשטרה החשאית. המשטרה כבר ידעה מה לעשות...

כאשר אבא של סבתי עזב את ביתו בליל שבת אחד ללכת להתפלל במנין המחתרתי, והסבתא ואמה נשארו לבד בבית, שמעו הם לפתע דפיקות חזקות בבלת. היתה זו המשטרה החשאית. הם נכנסו פנימה ופקדו על אמה של סבתי: תאמרי לבתך שתכתוב על הנגידות האלו. הם ידעו היטב שדבר זה אסור לעשות בשבת. אמה, בראותה זאת, אמרה לה: תכתבי, זה מצב של פיקוח נפש. אבל הסבתא שהיתה אז ילדה בגיל 11, 12 סירבה בתוקף. היא לא רצתה לחלל את השבת בשביל שום סיבה שבעולם. האיזמים הגדולים ביותר לא שינו את דעתה. בלית ברירה עזבה המשטרה את הבית בהשארים איום תקיף: הילדה והוריה יענשו קשות!

כשאביה הגיע הביתה, חששה סבתי, מה יאמר על זה האבא. אבל הוא היה מאוד גאה בהתנהגותה היהודית. הוא לא פחד מזה שהכניסה את המשפחה למצוקה. הוא ניגש לסבתי וישק אותה ואמר: בזכות מצות שמירת שבת בטוח אני שיה' יצילנו.

ואכן זה מה שקרה. זמן קצר לאחר מכן הגיעה המשטרה החשאית שוב לבנין שלנו, אבל הפעם לא הגיעו לדירה שלנו. הם פנו לדירה של הגויים המלשינים ואסרו אותם על פשעים אחרים. כל האשמות נגד הסבתא והוריה התבטלו...

הסבתא שלי לא דיברה אף פעם על הדברים הנוגזים שעשתה כיהודיה גאה. ואכן, אם אחיה (דודנו) לא היה מספר לנו זאת, גם אנו לא היינו יודעים על כך לעולם.

אני, ליבא בת טשעונגא בת ליבא ז"ל, גאה שקראו לי על שם סבתי היקרה. הלואי שהייתי מכירה את היצורה האמיתית - הסבתא שלי".

במקומות אלה - לענינגראד ובאשקיריא - נתגלתה שוב טפח מאישיותו הכבירה של ר' אברהם אלי'. אשתו שמוצאה היה, כזכור, מבית עשירים, שם לא חסר לה דבר, נקלעה בשנים ההם "די ביטערע יארן" לקשיים עצומים. לא זו בלבד שלא היו לה מותרות, אף דברים הכרחיים לא היו לה וסבלה מכה רבת. ר' אברהם אלי' בפיקוחותו הגדולה ובלבו הרחב והרגיש, התמסר לעזור לה ככל יכולתו.

ידידים מספרים שתמיד - גם במקומות מושבותם הקודמים - השתדל לכבד את זוגתו כראוי, אך כאן היתה הנהגתו (לסייע לה בכל עניני הבית), בצורה מעוררת השתאות.

ידיהם יצאו מכליהם בראותם את האדם הגדול הזה, גדול בכל קנה מידה, נוטל על עצמו עבודות בית שונות כדי להטיב על ליבה. שנים רבות לאחר פטירתו, היתה זוגתו מספרת על גדלותו של בעלה ובמיוחד על התמסרותו הרבה לסייע לה ולתת לה להרגיש הכי טוב שרק היה אפשר באותם ימים - שלא היו ימים כתיקונן כלל וכלל.

ראש ישיבה בסמרקנד

בשנת תש"ג הגיע לסמרקנד. כאן, ניתן לומר, החל פרק חדש בחייו. בנוסף לכהונתו כרב של קהילת אנ"ש, קיבל על עצמו את תפקיד ראש הישיבה, בישיבה שנפתחה במקום והעמיד תלמידים רבים על רגליהם בעולמה של תורה. כאן שבה והתגלתה אישיותו המיוחדת והנפלאה - בפנים אחרות.

ר' אברהם אלי' היה ראש ישיבה מיוחד במינו. תלמידיו זוכרים בחיבה את דרך מחשבתו הבהירה והבורה. הם מספרים בעוגה כיצד לימד אותם לא רק את הסוגיות עצמן, אלא אף ובעיקר את "דרך הלמוד", שיוכלו להגיע להבנה אמיתית בכוחות עצמם.

שיעוריו

מספר הרה"ח ר' משה שי' לברטוב:
בסמוקנד זכיתי להיות מתלמידיו המובהקים של ר' אברהם אלי' שיעוריו התמקדו מסביב לדף. הוא לא היה מלמד את הדף גמרא, את זה היינו צריכים להכין לבד, אלא שלקח סוגיא וניתח אותה. הבחורים אהבו אותו אהבת נפש.

משך זמן למדנו בבית הכנסת של יהודי בוכרא, לאחר תקופה עברנו ללמוד בביתו. היינו מעמידים מישוהו בחוץ שיזהירנו באם מגיע מישוהו חשוד מהמשרדה וכדומה. שם לא היה לנו אור חשמל והשתמשנו בלהבות שדלקו עם סוג של בניזין. זכרתי שפעם פרצה שריפה מהחומר הדליק ולר' אברהם אלי' נשרף, כתוצאה מכך, חצי מפניו ל"ע.

מספר תלמידיו הרה"ח ר' חיים שי' סרבונסקי:
סדר לימודו היה נפלא. הוא היה מקיף כל סוגיא מכל צדדיה "ארום גענומען א ענין". הוא היה אומר סברות דקות מאוד.

בשיעוריו היה אומר: כשאחד האמוראים אומר סברא, הרי שהוא כבר העלה בדעתו הק' גם סברות אחרות וממילא גם את סברת חברו החולק עליו. ואם בכל זאת הוא נשאר בסברתו שלו, הרי יש להבין מה טמון בכך. וכן ממש להיפך - בסברתו של האמורא החולק עליו. ואם כן, על כרחך, שיש כאן חילוק דק בין הסברות החולקות. וכך היה הולך ומבאר את השיטות השונות הפלא ופלא. היה תענוג גדול להקשיב לשיעוריו.

תלמידו הרה"ח ר' יוסף שי' רייצעס מוסיף ומספר:
אחד מכללי הלימוד שלימדנו (ואיני זוכר אם מפי עצמו אמר זאת או בשם אומרו), היה: "פשיטא, מנא הני מילי". והסביר כך: בתחילת הסוגיא כשמובאת איזו דעה, יש לשאול, "פשיטא", הרי זה בעצם רעיון פשוט, ומה הגמרא בעצם רוצה לחדש? אולם, לאחר מכן, כשמתבוננים בדבר ומנסים להבין מהו החידוש, מהי

ההבנה בדבר, ומגלים איזושהי הסברה, הרי שאז נשאלת השאלה "מנא הני מילי" מה המקור לכך.

בכתבה שערך לימים הרה"ח ר' יהושע שי' דובראבסקי, השכיל לתאר את שיעוריו בכשרון רב ובפרטיות יותר (לפניו בתרגום ללה"ק):

"דק שבועות אחדים ישבתי בין תלמידיו ושמעתי את שיעוריו בגמרא. ובגלל שהיהם הפכו כל התוארים המגידים את הלמדן, החריף ובקי, העילוי והגאון לזולים כל כך - קשה להתחייחס אליהם ברצינות. לכן אתאר כאן רק את אחד השיעורים הראשונים שלו (אני מדגיש "הראשונים", כי לדאבונו, הוכרח להוריד, מפני סיבות שונות, את רמת השיעורים).

בגלל גופו הכבד סבל מאד מהחום הסמוקנדי הנורא. לכן התיר לעצמו, בקושי, להוריד מעליו את המעיל העליון, וגם אז סבל עדיין מהחום.

הוא היה מתחיל את השיעור בלב כבד ובדיעות. למד שתי שורות גמרא, אכן רק שתי שורות (בהן - את הפשוט הפשוט בגמרא לא הי' צריך לפרש, כיון שישבו שם בחורים בעלי כשרונות), לאחר מכן עבר לאט על התוספות, התעכב על כמה ראשונים, כמה מפרשים ועבר לרמב"ם. משורות אחדות אלו של הגמרא כבר צמחו ועלו בנינים שלמים:

ראש הישיבה התחיל לחפור לעומקה של הסוגיא וטיפס במעלות הבנין באמצעות סברות הגיון עדינות. בזיוזות נדירה חיזק את יסוד הבנין וכעת בקלות רבה תירץ כמה קושיות עמוקות. בדרך אגב פרך פלפול ללא יסוד ועל מקומו כאילו התגלה לפתע בנין נפלא המכיל סברות הגיוניות חדשות על יסוד הגמרא; התוספות, הרמב"ם והראשונים - פועל יוצא של הגיון שכלו הבריא של ראש הישיבה".

שבעה לעד, נפטרו בחייו. חלקם לא החזיקו מעמד ונפטרו כעבור זמן לא ארוך בגיל קטן. שניים מהם נפטרו בגיל הבגרות (בהיותם כבני שלש עשרה, ארבע עשרה): הבן יעקב צבי נפטר בהיותם בבאשקירייה שבהדי אוראל, כתוצאה ממחלה, ושם נקבר ע"י הוריו. הבת ראשא נפטרה בהיותם כבר בסמרקנד. הרעב והמחלות השתוללו שם כדבר שבשיגור, חלקם נדבקו במחלה ממארת ומצאו את מותם מחוסר תרופות למחלתם. כך היה גם גורל בתו ראשא ע"ה.

[השנים שונתרו בחיים מכל ילדיו היו, בתו הבכירה מרת ליבא אשת הרה"ח ר' יהושע ע"ה פינסון ויבלחט"א בנו הרה"ח ר' שמואל יוסף ליטמאן שי' פלאטקין המכהן כיום רב וכשליחו של הרבי בעיירה בארדיטשוב שבאוקריינה].

היצאה מרוסיא

הברחת הגבול

כאשר אנ"ש שמעו שנוצרה אפשרות לצאת את רוסיא ע"י הברחת הגבול בלבוב, נחלקו הדעות האם יש לנצל את ההזדמנות לצאת או שמא "שב ואל תעשה עדיף". באותם זמנים היה קושי רב לקבל מענה ברור מהרבי הדיי"צ, ולכן היו חילוקי דעות בדבר היצאה.

נערכו אסיפות שונות בהם השתתפו גדולי החסידים מהאריות שבחבורה, בהם נשמעו דברים נוקבים לכאן ולכאן. אך למסקנה ברורה לא הגיעו. רוב המשתתפים פחדו להביע דעה כלשהי, כי הסכנה בבריחה היתה גדולה. אם מישהו נתפס אחת דתו להשלח לארץ גזירה לעוד שנים רבות של עבודת פרך רח"ל.

האחד והמיוחד שהיה נחרץ בדעתו שיש לקום ולצאת תיכף ומיד - היה ר' אברהם אלי'. הוא טען וחזר וטען, שבדגש שנפתח

למרגלות מגדל גבוה

ממשיך ומתאר התלמיד הנ"ל: "מחזה נעים היה לראות אך כמה מן התלמידים המצויינים מתחילים לזרוח ויוצאים מהתפעלות. למרות שבהתחלה היו כמה שהרגישו שהוא לא מתייחס בדצינות לקושינותיהם (למרות שהשוואלים היו מהמצויינים), כאילו ה'י חבל לו על הזמן להתעסק עם קושי' זו או אחרת. בין כה וכה, לאחר ביאורו של כמה שורות גמרא, במשך כשעתיים, עם סברות לעומק ולרוחב, ידדו כל השאלות והקושינות מאליהן.

ואת חטאי אני מזכיר - באמצע השיעור הסחתי מעט את דעתי להתבונן בתנועותיו של ראש הישיבה עצמו: מלבד העובדה שהחוסם לא הפריע לו אז כלל; פניו כאילו נהיו צעידות יותר. ומעניין: מבטו הסגור מעט, נפתח, התיישר ואפילו נהיה פשוט יותר.

כמה מעלות טובות נאמרות על מוח חריף: שומעים סברא טובה ואומרים: "זי טוב, מהיכי תיתי"; המצאה יסודית כבר תעורר את התגובה: "אך, זה טוב!"; המצאה עילוית, עם היקף הגיוני רחב, כבר מותירה את המאזין בהתפעלות - תוך כדי שהוא קולט את השמנונית המהנה.

ראש הברזל של ר' אברהם אלי', שבה את המאזין הטוב ופעלו עליו מין ביטול מוחלט; השומע הרגיש כמתגמד ונעלם - כאילו עומד הוא למרגלות מגדל גבוה מאד".

חיי צער ויסורים

למרות הצלחתו הרוחנית הכבירה שהיתה לשם ולתפארת, הרי שבחייו האישיים סבל רבות.

מלבד שניים שונתרו בחיים, הרי שכל ילדיו, שהיו ששה,

כעומד בראש הקהילה דיווח לכ"ק אדמו"ר הריי"צ על מצב הקהילה ובמיוחד על מצב תלמידי הישיבה. במכתבו מי"ג מר חשון תש"ז, ע"ג נייר מכתבים בותרת "אגודת חסידי חב"ד ליובאוויטש

בפאקינג", כתב ר' אברהם אלי"ה¹⁹:

"בדעתי לתת עוד פעם דין וחשבון והצאה וסקירה כללית מהמצב דפה לפני הוד כ"ק אד"ש.

הנה הודות להשית ישיבתנו הק' הסתדרה פה בכל המחלקות. מספר כל התלמידים יחיד קיב בערך, כן ידבו. ועליהם מורים ורמ"ם ומשגיחים. ולשמחת לב כולנו לומדים בהתמדה ושקידה עצומה, ובזמן קצר גדלו והצליחו ועשו פרי.

הטעם והנימוק פשוט, כי בהיוסר המונעים והמפריעים, הסכנת-מות שרפה בתמידות נגדנו, ולהט חרב המתהפכת שעמדה על דרכנו, דרך עין החיים, ואחרי אשר בעזרה"ת יצאו למרחב כו', נתוסף אצל כאו"א ככפלי כפלים הכוסף והצמאון ללמוד כו', יצונו כל בית ישראל אחרי ה" אחרי הרוחק כו', והמקום מוכשר, כד נרחב. יתן השית ותהי' בהצלחה.

עוד אחת, וזה חדש - נתיסדה אצלנו 'ציהמ"ד לרבנים ושו"ב"ם. וזה מוסד חדש שנברא בין החומות, והם כולם מאבכים שלנו, תלמידי ותניי תומכי תמימים - ופה על אם הדרך, בין המערס והגבולים, בשעה שאין להם שום אחיזה, שום מגע וחס עם עולם המציאות והחיה - כי אין להם חלק ונתלה כו' והן תלויין ועומדין בין שמים וארץ - נתקבעו כולם ובאו לדיעה והסכמה אחת, לחזור על לימודם ולכור תשכחות, ומכניס א"ע בפדוזה, ולומדים כל היום נגלה וגם דא"ת, כסדר ומשטר, בהשגחה והנהלה, עד שעה מאוחרת בלילה. הרבה מהם לומדים אומנות הש"ב, ואחרים להוראה.

זהו הצויר הרוחני בקיצור, תמונה נהדרה ומשמחת לב. המצב הגשמי אין גיב כמה להתאונן בהוה, כי לפי"ע הוטב כעת מצבנו מכמו שהי' מקודם, אם כי גם עתה ישנו עדיין מגרעות וחסרונות כו' אך

באג"ק ח"ט ע' שכ"א.

19. נדפס בספר "תולדות חב"ד ברוסיה הסובייטית" עמ' ת.

פתח לצאת, יש לנצל זאת ליציאה. הוא לא היה רק "נאה דורש" אלא גם "נאה מקיים". הוא יצא עם בני ביתו והיה מהראשונים לעבור את הגבול.

גם כאן, כמו בדברים אחרים, ראו את פיקחותו הגדולה והסתכלותו הרחבה, את ה"בדייטע פלייצעס" שהיו לו - מה שהתברר לאחר זמן כצעד הכי נכון. יש לזכור שרבים וטובים מגדולי החסידים בחרו שלא להביע דעה כלשהי, מהאחריות הכבדה שיש בדבר.

בעקבות ר' אברהם אלי, יצאו קבוצות רבות של אנ"ש והגיעו לאחר מכן למקומות מבטחים, בעוד שמי שנשאר ברוסיה, נאלץ להשאר שם עוד רבות בשנים, כידוע ומפורסם.

במעבר פאקינג

ר' אברהם אלי יצא עם בני משפחתו מרוסיה בשנת תש"ו והגיע למחנות המעבר בפאקינג שבגרמני. בפאקינג התרכזה קבוצה גדולה של אנ"ש ושם במקום הקימו קהילה עם מוסדות מאולתרים, זמניים - חדר, ישיבה וכו'.

גם כאן עמד ר' אברהם אלי בראש הקהילה (יחד עם כמה מזקני ונכדי אנ"ש כהרה"ח ר' ניסן נמנוב, הרה"ח ר' פרץ מאצקין ועוד). ר' אברהם אלי נשא בעול הרבנות, שימש כיו"ד אגודת חסידי חב"ד ואף היה ממנהלי הישיבה.

בנוגע להקמת הישיבה התבטא אז ר' אברהם אלי: "כשהיו בני ישראל במדבר, בכל מקום שחנו הקימו את המשכן, אף אם חנו רק ליום אחד בלבד. כך גם אנו, אנ"ש שאנו אמורים לשהות כאן רק זמן מועט, עד שנצליח להסתדר ולהמשיך בדרכנו אל הרבי, בכל זאת מוכרחים אנו להקים כאן ישיבה"¹⁸.

18. נדפס בקובץ התמים חובי יד ע' 32 (י"ל לחדש כסלו תשס"ב), ולהעיר מדברים דומים שכתב כ"ק אדמו"ר הריי"צ בעצמו אודות הישיבה בפאריז (נדפס

ככלל הגהו "עומד מרובה על הפרוץ".

על דיווח זה זכה לקבל מענה מהרבי הרי"צ. במענה מוסר הרבי את התרשמותו מהדו"ח וגם מבקשו למסור "את ברכתי הפרטית לכל אחד ואחד בפרט"²⁰:

"ביה, יו"ד אדר תש"ן]

ברוקלין

ידידי עוז וחביבי הרב וי"ח אי"א

מוהר"ר אברהם אלי"שי

שלום וברכה:

בנועם מיוחד קראתי את מכתבו על אודות סדרי יקרדיי וחביביי תלמידי התמימים, ה' עליהם חיו, המסורים ונתונים לעבודתם, עבודת הקדש, בלימוד התורה - נגלה וחסידות - ועבודת התפלה, ובטח הגה במדה ידועה עוסקים גם בעבודה בפועל, או אלע ענינים, הן אין התגלות הכחות און הן אין לבושי הנפש, מחשבה דבור ומעשה, ואין זיון וזיון בדרך החסידות און וזי אונזערע הייליגע הלמערן און רביים לערנען אונג.

.. בנועם מיוחד קראתי את מכתבו אודות סדרי הנהגת אחוביי ידידיי

ויקרדיי תלמידי התמימים חיו העוסקים בלימוד אומנות הוביחה והמיוחדים עצמם לחוראה נכון הדבר במאד, תודה על העבר ובקשה על להבא אשר איש את רעהו יעזור על הנהגה טובה וכולם יחדיו ישתדלו בדרכי החסידות האמתים, וזהען אין יעדער איין זיינע מעלות און דערפאר אכטען איהם ולהוהר עד קצה האזרון מלחוק את מי שהוא מבניי או לבטלו, וכל אחד מהתלמידים וידידינו יפשפש אחרי התולעים האלו אשר בו ולהרחיקם כלה, והשי"ת יהי בעזרם ויעליהם בגשמיות וברוחניות.

ימסור לידידיי אנ"ש ואחובי התלמידים וב"ב חיו את ברכתי הפרטית לכל אחד ואחד בפרט, כי יעליהם השי"ת להסתדר בסוב בגו"ר.

20. נדפס באג"ק הרי"צ ח"ט ע' ויד.

יכתוב לי בפרטיות ממזב בריאותו, והשי"ת ישלח לו רפואה ויחוק את בריאות כ"ב חיו וידאה רוב נחת בבנו שי ויחוק את בריאותו בגו"ר".

בהודמות אחרת כתב ר' אברהם אלי לרבי הרי"צ ע"ד מצב

הפליטיס²¹:

"ענין העתקה" לא "עתקה" עדיין מקומה, ואף זי כל שהוא, ונמצאת במצב של קפאון. נקודת הכובד בזה הוא, מה שפה האזורים נדרש עוד "תעודה" שנמצאים פה באזורים משנת 1945, וזהו מהדברים שקשה להשיגם, ובפרט מספר עצום של מאה תעודות כאלו, וגם יוכל לעורר השד כו".

דברתי בזה עם חברי הגיונט. ולדעתם צריכים להעביר את כל הענין לפריז, היינו האנשים עם התעודות, ושם בפריז הוא בנקל יותר בכל הפרטים, והעיקר שאין נדרש שם התעודות הללו כו".

במכתב כללי לתלמידי התמימים בפאקין, שכתב הרבי הרי"צ בשלהי חודש סיון תש"ז, הוא מציינ, שנהנה לקרוא את הדו"ח שכתבו לו זקני העדה ובראשם מונה את ר' אברהם אלי²²:

"ביה, כ"ד סיון תש"ז

ברוקלין

אל יקרדיי וחביביי תלמידי התמימים,

ד' עליהם חיו

שלום וברכה:

בנועם מיוחד קראתי ככל אשר כתבו לי ידידיי זקני תלמידי התמימים הרב ר' אברהם אלי פלאסקין, הרב ר' פרץ מאצקין והרב ר' ניסן נעמענאו, ד' עליהם חיו, לתאר כללות מצב תלמידי התמימים והתחזקותם בחווק נפלא דמס"ג להלוות סכומי כספים למי שאין לו נוסף על מה שנתנו בתור מתנה .".

21. נדפס בספר "תולדות חביי בוויסא הסובייטית" עמ' טו.

22. נדפס באג"ק הרי"צ ח"ט ע' רפא.

בתוקף תפקידו כרב עסקר ר' אברהם אלי בעת ההיא גם בהתרת עגונות. דבר שהיה כה נצרך באותה תקופה שלאחר המלחמה, והעבודה בתחום זה היתה רבה מאוד.

עוד עובדה ראויה לציין: מכידיו מספרים שבהיותו בפאקינג נסוב פעם נושא השיחה אודות הרבי, שזכה להכיר עוד בדוסייה בחצרו של הרבי הריי"צ. באותה הזדמנות התבטא ואמר: "ער איז א שטיק רבי" ויש לזכור שאמר זאת עוד בשנת תש"ז, בחיי הרבי הקודם.

חניית פארזי

ראש ועד הישיבה בצרפת

בפאקינג, כמו גם בתחנות מעבר אחרות, המתונו אנ"ש והתממים להוראות מהרבי הריי"צ לאן ימשיכו בדרכם. חלק קיבלו הוראה להמשיך לאה"ק, חלק להגיע לארה"ב או לאוסטרליא, וחלק להמשיך ולהישאר בצרפת הסמוכה. ר' אברהם אלי הגיע עם קבוצה גדולה של אנ"ש לצרפת. שם - למרות היותו למוד סבל, שבור ורצוץ משנות המלחמה וממסכת "יסוריו האישיים - החל לנהל ברמה את עניני הכלל.

כותב על כך בנו הרה"ח ר' שמואל שי"ל:
 "בבואו לארצות החופש - בתום מלחמת העולם השנייה - בהיותו במחנות הפליטים בגרמני ואח"כ בפרז, הי' גופו כבר רצוץ ושבור וחלוש מאוד, עקב הדייפות והיעיויים ויסורי הגוף והנפש שסבל במדינת מולדתו, בתור נושא כתר הרבנות בכמה קהילות קדושות ומנהיג הרוחני. אכן, מתוך שאיפה עזה להשלים במקצת עכ"פ את החסרון של אותן השנים שהוכרח להיות

בהתנווצות והסתניינות, התגבר כארי, והתמסר כולו להרצת התורה, ואף הטיל על עצמו צרכי ציבור למעלה מכוון".

כאחד שעמד בראש המחנה קיבל הוראות והדרכות שונות מהרבי הריי"צ הנוגעות לכל הפליטים. לפנינו מכתב ששלח לו הרה"ח ר' שמואל זלמנוב, בו מוסר לו הוראות מהרבי הריי"צ²³:

"בי"ה, כי"ד אילול תש"ז
 כבוד ידידנו הנכבד והנעלה הרה"ח א"י"א, משלל על דבר טוב וכו', הרב מוה"ר אב"ם אלי פלאטקין שי'
 שלום וברכה.

פותחין בברכת מז"ם לרגל בואם צלחה יחד עם קבוצת תלמידים לפארזי, והשיית יעזור שיהי' להצלחה.

ובזה הנני למסור לכו' בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א בנוגע העתקת אנ"ש שי' מאשכנז, אשר אנ"ש ובפרט תלמידי התממים שי' הנמצאים בפאקינג וסמוכותי עריכים לרוז בהתקס לפארזי. כפי הנשמע הנה זה איזה שבועות אשר שלחו להם ויועס עבור קלי"ט איש לע"ע, ומדוע מתרשלים בביאתם לפארזי. כן עריכים להשתדל אשר גם יתר אנ"ש והתממים שי' יוכלו לבוא בהקדם האפשרי, כי אין שום תכלית בעינינו בפאקינג.

... גם בפארזי אין עריכים להתמהמה והרמים והתלמידים שיש עבורם ויועס לנסוע לארה"ב עריכים להשתדל בכל האפשרות להודרו בנסיעתם ולבוא לפה צלחה.

... הנני מוסר ענין זה לכו' בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א, ובטח יודיע מזה לאנ"ש והתממים שי' וישתדלו בזה בכל האפשרי.

ידידו הרו"ש מוקירו ומכבדו . . . בכתובה ותנימה טובה בגו"ד הרב שמואל זלמנוב"

23. נדפס בספר "תולדות חב"ד ברוסיא הסובייטית" עמ' תיד.

נעים הי' לי לשמוע מידידי הרה"ג ר' אברהם אלי' שי' פלאסקין, ראש הנהלת ישיבת תומכי תמימים אשר בפאריז, על דבר התענינותו העמוקה במצב תלמידיי הנחמדים אשר נמצאים כעת בפאריז אחוי נדודים רבים ועוניים קשים ומרים, תודה לה' על אשר הקיפה לפניהם אנשים אוהבי תורה, יראי ד' וגומלי חסד, אשר נותנים לב למצבם של תלמידיי יחי' ועושים כל מה שביכולתם להקל מצבם ולהיטיב להם בכל מה דאפשר."

רבנים מוקירים ומכבדים את הרב פלאסקין

בתקופת היותו בצרפת יצא שמו של ר' אברהם אלי' כנאון אדיר וכל הרבנים הקיזוהו וכבדוהו עד למאור, זה היה קידוש שם ליובאוויטש באופן יוצא מהכלל. על אחד הרבנים שהוקירו וכיבדו את ר' אברהם אלי' מספרים בני משפחתו:

כאמור, הגיע ר' אברהם אלי' לפאריז שבור ורצון. אחד מאלה שעזרו לו בעת ההיא - וגם המשיך בסיוע תדיר לבני משפחתו לאחר פטירתו של ר' אברהם אלי' - היה הרב המפורסם הר"ר יחזקאל אברמסקי בעמח"ס "חזון יחזקאל" על תוספתא (כיהן כאב"ד סלוצק, ובסוף ימיו היה מחבבי מועצת גדולי התורה באה"ק).

הרב אברמסקי, שהיה באותה תקופה אב"ד בלונדון, שמע מהרה"ח הר"ד משה בנימין שי' קפלן, אותו הכיר מידידות תורנית שהיתה ביניהם, שר' אברהם אלי' פלאסקין יצא מרוסיא ונמצא בפאריז. את ר' אברהם אלי' הכיר הרב אברמסקי עוד מליובאוויטש. כידוע היה הרב אברמסקי אחד המועמדים להיות ראש ישיבה שם. הדבר לא יצא לפועל, אך את ר' אברהם אלי' זכר, שכן הוא היה בין אותם בחורים עליונים שהמטירו עליו שאלות קשות וסבוכות עת שנשא פילפל בישיבה.

דמותו של ר' אברהם אלי' נשארה תקינה בזכרונו, וכעת עם צאתו את שערי "מסך הברזל", יצר עמו הרב אברמסקי קשר, ודאג

כשהוקמה ישיבת תומכי תמימים בצרפת שלח הרבי הרי"צ" מכתב מיוחד, בו מודיע שהוא ממנה כיושב ראש ועד ההנהגה הרוחנית של הישיבה את ר' אברהם אלי' 24:

"בי"ה, כ"ז אלול תש"ז

ברוקלין,

אל ידידיי אניש ותלמידי התמימים הנכבדים והכי נעלים ור"ח אי"א

ד' עליהם יחי'

שלום וברכה!

בנועם נפשי וקורת רוח מיוחד הנני קורא המכתבים המודיעים מהתפתחות והסתדרות ישיבת תומכי תמימים יצ"ו בדרך מסעיהם המרובים ובחניית פאריז.

ובה הנני למנות בתור ועד הנהגה הרוחנית לישיבת תומכי תמימים אשר בעיית פאריז, את ידידי הנעלים ור"ח אי"א, הרב מוה"ר אברהם אלי' שי' פלאסקין, י"ר. הרב מוה"ר נחום שמרי' שי' סאסאקין, הרב מוה"ר ישראל נח שי' בעליניצקי, הרב מוה"ר שלמה חיים שי' קסעלמאן ומוה"ר בצלאל שי' ווילשאנסקי, סגנים . . .

במכתב אחר המופנה להרב ר' שמואל יעקב שי' רובינשטיין, מופיע שוב שמו של ר' אברהם אלי' כעומד ב"דאש הנהלת ישיבת תומכי תמימים אשר בפאריז" 25:

"בי"ה, י"ט סבת תש"ח

ברוקלין

כבוד הרב הנכבד והנעלה, עסקן חרוץ בהוצלת ישראל וראש הועד עבור עזרת תלמידי תומכי תמימים הרה"ג מוה"ר שמואל יעקב שי' רובינשטיין

שלום וברכה!

24. נדפס באג"ק הרי"צ ח"ט ע"ג שכ"א.

25. נדפס באג"ק הרי"צ ח"ט ע"ג שט"ג.

כיצד יתפתחו הדברים. אותה חכמה שרק גדולי חכמינו ז"ל יכלו להגדיר ולמצות במשפט קצר: איזהו חכם הוראה את הנולד".

מיזוג נדיד - מוח ולב

"חסידות חב"ד הרי דוגלת בעבודה של המוח והלב. שהמוח יהיה מוקף בהשראה לבבית, מוסק באור המידות; והלב בהתפעלותו לא יעבור את הגבולות אלא יהיה מושפע מהמוח וממילא ממושמע. ברוד אס-כן שלשם כך נחוץ הן למוח והן ללב. וכשהמוח והלב, שניהם, מתפקדים כדאי: המוח בתפיסה והבנה עדינה והלב ברגש עמוק ורחב - הרי זה כלי טוב לחסידות.

מעטים הם אלו ששניהם מפותחים אצלם (כי במהותם הם בעצם סותרים האחד את השני). ר' אברהם אלי' ה' לו את זה, ומשום כך הוא כנראה נמשך לעולם החסידות - וזה מה שנתן לו את האפשרות להסיר את המניעות להגיע אל המטרה. והרבי הרש"ב נ"ע ראה בו את הכוחות האלו, מיד בהגיעו לשיבה, והושיט לו יד תומכת וסומכת - למרות שעדיין ה' צורך בשינוי תפיסת עולמו".

תוצאות אלו של האיחוד המושלם של תורת הנגלה עם תורת החסידות וכן של הראש והלב, ה' תמיד בולט בעת שניתנה הזדמנות להציץ לעולמו הפנימי של ר' אברהם אלי'. בודאי שלט אצלו תמיד בחיי היום יום המוח החכם; אולם די היה בשיחה פרטית, בשאלת עצה על בעיות קשות - והתגלה בין הדיבורים השכליים הלב - הרחב והעמוק.

רבים מספרים על פסקיו ההלכתיים בהם השתדל עד כמה שניתן להקל, כדי לא לגרום צער מיותר ליהודי. במיוחד היה הדבר ניכר בתעניות שמלבד יום כיפור ותשעה באב היה מקל מאוד לשואלים אותו. לאותם אלה שהתייך לאכל פחות מכשיעור, היה בעצמו מחלק שקיות בהם אוכל פחות מכשיעור... כאן ראו את

כל הזמן לשלוח לו ולבני ביתו חבילות של עזרה.

אישיות רב גונית

רבות אפשר לכתוב על אישיותו המיוחדת והנדירה של ר' אברהם אלי'. לפנינו תיאורים קצרים שנאמרו או נכתבו ע"י כמה מתלמידיו:

עומק פנימי, נשמותי

"אומרים שהעיניים הם מראה של הנשמה. העינים מביעים כל כך הרבה. מבט אחד, חודד, פנימי, מספר לעינים כל כך הרבה, שבדיבור ה' לוקח זמן רב. כדאי להביט בעיניו של יהודי שהגיע מאחורי "חומת הברזל"; אחד שהביט שנים ארוכות בתהום הרשע והוכרח להצפין בתוכו פנימה מידה גדושה של מרידות. איזו מידה של סבל ועצב טבועים בעיניו - עד שהם מתרגלים לאויר החופשי. אכן, זוכר הנני את פניו היפות ובעיקר עיניו הגדולות, שהביעו עומק פנימי, נשמותי."

להשגחה העליונה דרכים משלה. מצאה ההשגחה את הדרך לקרב אישיות כר' אברהם אלי' לחסידות. אבל כמעט בטוח הנני שסייעה בזה גם חכמתו העמוקה, אותה פיקחות שהיא כמעט תנאי לשיטת החסידות; החכמה הפנימית וההכרה הבהירה שחסידות מזככת ומחדדת אותה. חסידות הרי לא סובלת טפשות.

הוא אכן ה' חכם במלוא מובן המלה. הרבה יותר חכם מלומר בדיחה מוצלחת או דבר חידוד, יותר אמיתי ויסודי מזה הנקרא ממולח. לאלה ה' ר' אברהם אלי' מתייחס כבודד אנב. פיקחות כזו ה' מסוגל לחתוך במילים ברדודות, או בכלל לפטור במבט עיניים או בחיך רב משמעותי. חכמתו, החכמה האמיתית, היא מהסוג בה חודד החכם לרמות הסבוכות והעדינות ביותר, מנסה לגעת בעומק נקודת הדברים, וצופה תמיד למרחק - לראות

אהבת ישראל המיוחדת שלו.

התועודיות

המיזוג של המוח והלב היה בעיקר בולט בעת התועודות הסינית. אז ה' ליבו סוער דרך הראש. אפילו בתוכן הדיברים ה' ניכר האיחוד הנפלא של גולה וחסידות. משניות שלמות, קטעי גמרא ה' מפרש על פי חסידות - וזה ה' נשמע כל-כך טוב, כל-כך אמיתי וכל-כך מושלם. אז ה' כדאי להביט בפניו: הוא ממש האי. כי אז בלטה שלימותו הפנימית - לבביות מוחית, והבנה לבבית.

עוד מספרים תלמידיו:

התועודיותו - הן עם תלמידיו התמימים והן עם אנשי קהילתו - היו מופלאות. בכלל היה ר' אברהם אלי' א' חסידישער איד בתכלית, ובעת ההתועדות התגלה טפח ממידת חסידותו הגדולה. הוא היה מפליא את קהל שומעיו ברעיונות מדהימים, שובי מוח ולב ומעוררים לעבודת ה'.

מספר הרה"ח ר' יוסף שי' רייצעס:

"זכרונות שהיה אומר, שבהתועודיות מדברים מהלב "אן אמת" פנימיות'דיקן ווארט", אך לא דורשים דרשות שישבו להכין מקודם. והמליץ על זה את הפסוק "הנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת". והיה מפרש: כשאחד מכין דרשה להתועדות, הרי אף שזה יכול להיות "אמת" ו"נכון הדבר", מכל מקום נעשתה התועבה..."

מספר הרה"ח ר' משה שי' לברטוב:

"בין הדברים שהיה דורש מהבחורים כסדר, היה, לא ללכת ברחוב ריקני, אלא שיהיו תמיד בראש אותיות התורה, בקשר לכך היה מזכיר את הנאמר שהמזיקין שוהים בחורבה ריקה".

בכל המקומות בהן היה מראשי המדברים, החל מהערים

בהן כיהן כרב ועד לתחנה האחרונה שלו בפאריז שבצרפת.

בפאריז של אותם ימים ישבו בשולחן ההתועדות גדולי החסידים ארזי הלבנון וכשר' אברהם אלי' פתח את הפה, היו כולם מקשיבים ואכן היה מה לשמוע.

ולאידך גיסא מספרים: כשחסידי אחר היה מדבר, חסיד בדוגמת הרה"ח ר' ניסן נעמנוב היה ר' אברהם אלי' יושב ומקשיב כל הזמן. הוא היה שותק ולא פוצה את פיו כלל.

כשרון כתיבה

תכונה נוספת נשא ר' אברהם אלי' - גם תכונה זו חשובה מאד בעת הטיפוס בסולם החסידות, ויתכן מאד שתכונה זו היא, במדה מסוימת, תוצאה של ה"זיווג" המבורך בין המוח הגדול והלב הרחב - למרות שבדרך כלל תכונה זו מוגדרת בשם "חוש" או כשרון. הכוונה לכשרונו של ר' אברהם אלי' ב"חוש הציור" - לצייר ולבטא במילים את היופי והעומק של אנשים ודברים.

מובן מאלי, שבהיותו יהודי בעל מדרגה, יהודי של תורה וחסידות, הכירו בקושי בכשרונו זה. ונוסף לכך, כשולקחים בחשבון את סדר החיים המלא יסורים של יהודי זה ב"מולדת האדומה" - כשבכל זום ערבה לו סכנת נפשות - בודאי שלא היה מסוגל מדי הרבה להתפנות לכתיבה ולהשגחה על כתבים אלו.

אף על פי כן, בהשגחה פרטית, נשתמרו כמה מרשימותיו אלו. בהן ניתן למצוא, תיאורי חוויות של מסירות נפש יהודית; רגעים של יחודי חרדי בדוסי' הסובייטית - וכמה יופי ציורי ועומק אנושי זורח מהם. לימים נדפסו חלק מרשימות אלה בבטאון המפורסם "די אידישע היים".

חידושי תורה

כתביו וחיבוריו

במשך שנות כהונתו כרב ישב ר' אברהם אלי' והעלה על הכתב חידושי תורה רבים בכל מקצועות התורה ובעיקר בחלק ההלכה. כנ"ל התכתב ר' אברהם אלי' עם כל גדולי הדור בשו"ת שהיו ביניהם. בכתביו ניכרת גאונותו הגדולה ודרך חשיבתו המקורית. ומכל זה נתקבצו באמתחתו "חבלי כתבים פלפולים וחידושים, ביוררים ופסקים בענינים שונים להלכה ולמעשה" - כלשון ידיו הרב משה דובער ריבקיץ.

אולם, לדאבון לב, רובם ככולם לא נשתמרו: חלק הושמדו על ידי המחבר בעצמו, בעתגא דרתחא, מיראת הבלששת של שלטון הזדים במדינה של גיהנום.

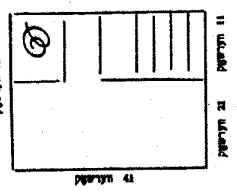
השמדת הכתבים - שהיו קרובים מאוד לליבו של ר' אברהם אלי' (וכפי שהתטא עליהם בחיבה כמה פעמים) - גרמו לו שברון לב עצום. מספר על כך בנו ר' שמואל שיי':

"נהרנא אשר מדי זכרו את הרשימות שהיו למאכלת אש, התפרצו אנחות עמוקות מלבו, שהיו שוברות את כל גופו, ומפיו נפלטו מילים בשבח המוגיע לכתבים, והי' אומר שגרשמו שם דברים יקרים עד מאוד".

חלק נוסף הוכרח, מטעמים מובנים, לבער, מחוסר ברירה, בעת שהתכוון לצאת את שערי "מסך הברזל" בשנת תש"ו. אז בידים רועדות, בלב קרוע ומורתח וכשדמעותיו על לחייו, דן אותם בעצמו לשריפה.

ממשין בנו ומספר גם על כך: "למרבה הצער, גם יתר הפליטה אשר הותיר א"מ ז"ל מן הכתבים, הוכרח לעשות בהם כלה, מפני היראה, בהתעתדו לעבור את גבול ארץ מולדתו".

קונטרס בעניני מקואות

בע"ה

ציר הסקה שעשוי ח"ל בקיץ תש"ו.
עם כל השרשים הנענים לחלכות.

הקדמה:

כתש"ח מתייל הנ"ל אותו כל האחרונים השייך מי קצ"ח ס"ח מ"ה: כשכנין מקוה חדשה צריכים להטנה שתוא בשרת אליהם ובר"ע מי' ע"ש.

עמוד ראשון ב"קונטרס בעניני מקואות"

קונטרס בעניני מקואות

אולם, חסדי ה' כי לא תמנו וחלק קטן מכתביו, עלה בידו להבריח איתו בעברו את הגבול. מתוך כתבים אלו ראוי לציון מיוחד קונטרס יקר מפז בעניני מקואות.

קונטרס זה רשם בעת שבתו על כסא הרבנות בעיר אסטאשקאוו ובראשו כתב בכתב ידו: "המקוה שעשיתי ת"ל בקיץ תרפ"ו, עם כל הפרטים הנוגעים להלכה" (ופלא כשלעצמו הוא שלא שלט בו עינא בישא). הקונטרס מסודד ומבאר בלשון צח ובורר בעניני מקואות להלכה ולמעשה. קונטרס זה היה גם למראה עיני הגאון ר' ניסן טעלושקין המפורסם בחיבורו "טורת מים" אף הוא על עניני מקואות. ר' ניסן הרבה מאד בשבח הקונטרס ובמיוחד שיבח מאוד את האחד העצות המקוריות והנפלאות שהמציא ר' אברהם אלי' בענין המקוה ואמר: "שהיא עצה נפלאה לצאת מדי כל חשש שהוא. ובשבל זה בלבד כדאי

בהדפסתם גם הביא לידי פועל את משאלת ליבה של אמו הרבנית חי' ציריליא, שכה השתקקה לראות באתם לאור.

חידושי אגדות

מלבד כתבים אלו נשארו באמתחת בני הר"ד שמואל שי' כתבים נוספים.

כאמור לעיל, היה ר' אברהם אל"י פה מפיק מהגליות, ודרשותיו והתוודעותיו היו לשם דבר. בהדמנות אלה היה מביע גם דברי דרוש ואגדה על פסוקי התנ"ך ודברי חז"ל שבש"ס. הוא היה מפרש בדרך מקורית ועמוקה דברי אגדה, מתרגם תמיהות שונות, תוך כדי שי"שט" בכל חלקי הפסד"ס שבתורה - קבלה חסידות דרוש ורמז. בשילוב כולם יחד היה יצר בנין נאה שכולו כפתור ופרח.

פעמים רבות עמד בדרשותיו על נושאים אקטואליים, פוליטיים, שעמדו על הפרק בימים ההם - דברים שהיו מכשול לעבודת השם באותם ימים טרופים. הוא השכיל לנתח מאמרי רז"ל, לפרשן באופן אקטואלי וללמד כיצד ניתן להתמודד עם הבעיות היום יומיות, תוך כדי שמשלב דברי דרוש ואגדה.

לאחרונה נדפס בתשורה לחגיגת הב"ב מצוה של נינו הבחור החי' פריץ שי' חן, חלק מ"דרשותיו וחידושייו על אגדות הש"ס".

עתה הפעם מודפס בקובץ זה דברי דרוש ואגדה בענייני נישואין. ועוד חוזר למועד להדפיס עוד מחידושייו על פרשיות התורה, ספרי נ"ד, ענייני יי"ט ועוד (שנעררכים כעת לדפוס עי"י נכד המחבר הר"ח ר' אברהם אל"י שי' פלאטקין - שליח הרבי בטורנטו, ותודתנו נתונה לו).

אולם, כאמור, כל זה בבחינת כתבים שנשארו "שארית הפליטה" מאישייות עניקית זו.

הוא הקונטרס הזה לראות אור".

בנוסף למיעוט הכתבים שהביא עמו, שינס ר' אברהם אל"י מותניי וכשהגיע לארצות החופש, הנה למרות שכבר היה שבור ורצוץ ושוב נבצר ממנו לגשת אל העבודה ולדשוני רשוותא בנימי עליומי, הנה מפל מקום, לא נסוג אחרו לגמרי ומזמן לזמן יצאו מתחת ידו רשימות חדשות בדברי תורה, עד כמה שהשתה כוחותיו, אשר כבר הלכו ועזבוו בעת ההיא ואשר לכן מעטות וקצרות הן לפי ערך.

הדפסת הכתבים

גאוני הדור, שנתוודעו לכתביו, לא גמרו להלם ולשבתם וכולם זירזו להוציאם לאור עולם. דברי גאוני הדור עודדו את בני הר"ד שמואל שי' והוא החליט לשאול את דעת הקדושה של הרבי אם נכון הדבר להדפיס את הכתבים. כותב על כך ר' שמואל בהקדמה לספרו של אביו:

"דבריהם עודדו אותנו לשאול עצת כ"ק אדמו"ר שליט"א מלויבאוויטש בענין זה, והוא שליט"א עבר על כל הכתבים, כולל גם "קונטרס מקוואות", ושבתם מאד, והביע גי"ל את דעת קדשו אשר נכון הדבר שנדפיסים".

ואכן זיכה הבן את הרבים והעלה על מכבש הדפוס ספר שלם, אשר בשם "בירורי הלכות" יקרא. הספר מכיל את חידושייו והם רשימות שונות, ארוכות וקצרות, המבארים ומבדרים עניינים שונים בהלכה - מלאים גאונות למדנית, חידושים אליבא דהלכתא, לפי דרכו החידונית. בסופו נדפס גם הקונטרס הנפלא "קונטרס בענייני מקוואות" הנ"ל.

הספר יצא אור בשנת תשל"ג, לשמחת כל יודעי ספר ותלמידי חכמים. בהקדמה לספר כותב הגאון ר' משה דובער ריבקיץ: "כל מעייני ישר בספר הזה בעיניו הראוי ובעיני טובה, יונסח גם הוא כי מפי גדול מופלא יצאו הדברים".

מסכת יסורין ותלאותיו של ר' אברהם אלי' נתנו את אותותיהם על גופו, אך נשמתו נותרה איתנה, אוצרת בתוכה מסכת של חיי מסירות נפש, בהרצת תורה וחסידות והעמדת תלמידים הרבה. בימנו ניתן לדאות עד כמה הרחיק ראות כ"ק אדמו"ר הרי"ב נ"ע בדבריו הנבואיים אודות ר' אברהם אלי':

"מיד האבצן בעזה" נוסע געווען א אילן עושה פירות. איך האף, אז ער וועט זיין א סופת ע"מ להספית. א סך זמן וועט דורכגיין אבער סוף-כל-סוף וועט זיין ענפיו מדובים מיט א סך פירות און גדולי גדולין".

תלמידו הרה"ח ר' יהושע שי' דובראבסקי סיים כתבה שהקדיש לזכרו בקטע הבא, שדומה שאין מתאים יותר ממנו לסיום:
 "אכן, כך דרכו של עולם: כשבחויץ נושבות רוחת סערה, השמים מתמלאים בעננים קודרים ומסביב הכל מחשיך - אזי לפתע בוקע בך ומאיר באור יקרות; אולם מיד, תוך כדי זיבור האור נעלם. כך שאת ברכת "עושה מעשה באשית" אנו נאלצים לברך כשהאור כבר לא במצא".

דברי ימי חיינו המתפרסמים כאן, מבוססים על עדויות - בכתב ובעל פה - של ידידיו, מכריו, תלמידיו ובני משפחתו.

תודתנו נתונה להרה"ח ר' שמואל יוסף ליפמן שי' פלאטקינ; הרה"ח ר' חיים שי' סרבנסקי; הרה"ח ר' יהושע שי' דובראבסקי; הרה"ח ר' נחום יצחק שי' קפלן; הרה"ח ר' גבריאל שי' רובאשקין; הרה"ח ר' אברהם אהרן שי' רובאשקין; הרה"ח ר' משה שי' לברטוב; הרה"ח ר' יוסף שי' וויצעס; הרה"ח ר' זלמן שי' שגאלוב - על שיתוף הפעולה בהכנת החומר לדפוס.

פסירתו

כעבור זמן לא רב מאז הגיע אל "המנוחה והנחלה" בצרפת, נחלה מאוד ושבק חיים לכל חי. ר' אברהם אלי' נפטר בח' מרחשון תש"ט ומ"ב בעיה"ק צפת.

עקב קבורתו של ר' אברהם אלי' באה"ק, נתעוררו כמה שאלות בהלכה ומנהג. את השאלות הפנה בנו יבלח"ס א' הר"ד שמואל שי' לרבי זוכה לקבל ע"ז מענה קודש²⁶:

"בי"ה, כ"ו תשרי, ה'תשי"י

האב"ך התמים הו"ח אי"א וכר' שמואל שי' פלאטקינ
 שלום וברכה:

במענה על שאלתו, כמה דאביו ז"ל שחל"ח ח' חשון, ארונו נמסר להספינה י"ד מ"ח ויום הקבורה הי' ז' כסלו, ומסתפק איך להתנהג באמירת קדיש וכי' - וכנראה ממכתבו לא נקבר בין ח' וי"ד מ"ח. והנה לא שמעתי מנהגים בענינים אלו, ואם להתכתוב בספרי פס"ד ומנהגי בעלי ההוראה - נמצאו במחננו מוקני רבני אנ"ש והם יורוהו ע"פ תנהוג בה. ומה שכתוב שהתחיל לומר קדיש בי"ד מ"ח - הגה אף שכן הוא דעת כמה מהאורונים בשו"ע יו"ד ששע"ז ס"ד. נראה לי שצריך הי' להתחיל בח' מ"ח, וע"פ הכרעת אדה"ז בשו"ע או"ח סע"א ס"א".

כאן מאריך הרבי לבאר את הסוד ותחילת אמירת הקדיש, ותחילת האבילות, סיום אמירת הקדיש ויום היארצייט (עלי"ש) ולאחר מכן מסיים:

"ובמהרה בימינו יוגמר תיקון חסא עץ הדעת, שהביא מיתה בעולם, וכמסופר בפרשת השבוע, ובלע המות, ונזכה לחיים נצחיים וחיי החיים, וכמבואר ענינם בתורת דברי אלקים חיים דומשך ר"ה ה'שי"ת.

באיווי חיים וברכה ושלום"

26. נדפס באגודת אדיש חייג ע"י קצט.

דרוש ואגדה בעניני נישואין

מאת הגה"ח הרב אברהם אלי' פלאטקין ז"ל

אבי זקנו של החתן

שמחת חתן

כרנות ו, כ: "אמר רבי חלבו אמר רב הונא כל הנחנה מסעדת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות שנאמר קול שישון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות. ואם משמחו מה שכרו, אמר ריב"ל זוכה לתורה שניתנה בחמשה קולות, שנאמר ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול שופר וגו'".

לכאורה צריך להבין: מהי פשר המצוה לשמח חתן. דבשלמא לשמח לב עגום ושבור מובן, אבל מה הענין לשמח לב שמח. דהלא אין שמחה יותר גדולה כשמחת חתן על כלה כמ"ש כמשוש חתן על כלה וגו', ואם-כן מהי המצוה לשמחו?

ויובן בהקדים מרז"ל (במסכת כתובות) במערבא אמרי מצא או מוצא כו' (עיי' בכתבים יבמות סג, ב'). וזהו ג"כ מרז"ל (ברכות לא, א) "לישרי לן מר אמר להו ווי לן דמיתנן ווי לן דמיתנן כו'". ולכאורה מצוה היא לשמח וכו'.

אך לפי הנ"ל² דעיקר השמחה לכבות אש עוה"ז, ולהגדיל המצוה ולשמחו במצוה שעושה, הרי זהו שאמר בכפל ווי לן דמיתנן, ווי כו', דכשמרבה בתאוותו כו' גורם מיתה טבעית, וגם

1. כאן מצייין למ"ש בכתביו במס' כתובות דף ס"ג ומבא גם לקמן.
2. בכתביו סם.

מיתה עוה"ב כו'. וזש"א ווי תורה דבטלי מינו, היינו, ממיתה טבעית ודמנו עלן מעווש עוה"ב.
ומעתה יובן מצות שמחת חתן. כיון שהחתן נמצא אז במצב של סכנה כו', ליפול בדשת תאוותו, על כן צריכים לשמחו לדבר מצוה. כלומר: לבאר לו גודל הענין שגם אאע"ה לא זכה לכל טוב כ"א ע"י בנים כו'. וזהו קול חתן וקול כלה, קול אומרים הודו את ה' - שיהי קולם רק בהודו לה'.

חמשה קולות דוקא

כרנות ו, כ: "עובר בחמשה קולות".

מספר ה' קולות, ע"י מהרש"א שפירש ע"ד ה' מוצאות הדבור כו' עיי"ש.

ולכאורה נראה לומר: ידוע בחכמת המוסיקה שיש ח' קולות, וכל הקולות כלולים בזה המספר מא' עד ח' (ע"י ס' אש דת מענין ח' קולות במוסיקה). וכן "בגור של משיח של ח' נימין" וכמ"ש למנצח על השמינית.

והנה, כתיב כל פעל ה' למענהו, שכל דבר מציאותו היא רק למטרה אלקית כו'. והנה שלושה קולות מתוך אלו השמונה נצרכות להאדם: קול ענות גבורה - קול רם, צעקה; קול חשאי - קול בלט, לומר דבר סתר וסוד; קול בינוני - לדבר בנחת, כאשר ידבר איש עם רעהו. אך ה' קולות הנשארות לא נצרכו רק לעבוד את ה' בשמחה ורננה, ע"י התכללות הקולות בשיר וזמרה כו'. כידוע שהיופי שבכל דבר כמו בדאי, שמיעה וכו' היא מההתכללות והמזיגה דווקא.

ואחת מעבודות ה' הנזכרות, היא לשמח ע"י שיר וניגון את

לנשים הללו, נשמות עבריות, כי לא ידריכו אותם בדרך התורה; ואדרבה עוד יזיקו להם, כיענים במדבר הנ"ל (ע' קונטרס מיוחד ע"ד הג' הנ"ל באורך).

ואשה אל אחותה

פסחים ק"ט, ב: "דרש רב עזריא... מאי דכתיב ויגדל הילד ויגמל, עתיד הקביה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמול חסדו לרועי של יצחק, לאחר שאוכלין ושותין נותנין לו... כוס של ברכה לברך... אומר לו יעקב מול וברך אומר להם איני מכרך שנשאתי שתי אחיות בחייהן שעתידה תורה לאוסרין עליי".

יש להבין הלשון "לאוסרין עלי", דלכאורה תיבת "עלי" מיותרת? ונלפע"ד דהנה כתיב ואשה אל אחותה לא תקח. ולכאן הול"ל ואחות אל אשה לא תקח, דהקיקה הראשונה היא אשתו והשני היא אחות אשתו, כפשוטו. אך י"ל, דבזה מרמז על יעקב אבינו, שבתחלה לקח אחות אשתו, שהרי היה בדעתו ועבד בשביל לקבל את רחל "והנה היא לאה". נמצא א"כ לאה היא אחות אשתו. וזהו ואשה אל אחותה כ' וד"ל.

וכן יש לפרש כוונת הגמרא בהוספת תיבת "עלי". שעתידה תורה לאוסרין "עלי", היינו, שבתורה נרמז במיוחד עלי - על יעקב אבינו (בלשון הכתוב "ואשה אל אחותה), והבן.

כרובים המעוררין זה בזה

יומא נר, ב: בשעה שנכנסו עכו"ם להיכלי ראו כרובים המעוררין זה בזה.

3. בשעת חורבן בית המקדש.

חתון וכלה כ' כנ"ל. כך משלים המשמח את כוונת הבורא ביצירת החמשה קולות הנוספים. אמנם כאשר "אינו משמחו", אינו משלים את הכוונה, כי משתמש רק בג' הקולות הנצרכות לו לעניני עוה"ז, ואז נמצא "עובר בחמשה קולות" - עובר על ה' קולות הנשארים. כלומר, הוא מבטלם ממציאותם ועושה את בוראם לפועל בטל ח"ו.

מצות חנ"ה

על שאינן זדירות בנדה, כחלה ובהדלקת הנר".
שנת לא, ב במשנה: "על שלוש עבירות נשים מותות בשעת לידתן:

הנה הנשמה נקראת נר, כמ"ש נר ד' נשמת אדם כו'. והגוף כמו פתילה כו' כמאמר הזהר (זח"ג קס"ח, א) אעא דלא סלקי בי' נהורא כו'. ויש שמנים ופתילות שאין מדליקין בשבת כו', מהבהב כו'. וכמו כן גוף עכור וגס הוא זפת כו'. וזהו הזהירות בנדה, להמשיך נשמה טהורה, מסטרא דקדושה כו'.

וכמו כן הדלקת הנר כו' שנא' נר ד' נשמת כו', על חינוך טוב כו', שמן וחמין שסכה לו אמו בילדותו כו'.

וכמו כן חלה, ראשית עריסותיכם תרומה תרומה לד' כו', שהעיקר לחנך ולהשריש האמונה כו' בטל ילדותו כו'. ואח"כ ביכולתו לקבל גם ידיעות כו', אחרי שכבר מלא כריסו בש"ס ופוסקים, בתורה ויראה כו'. ולא להלעיט אותו ח"ו בעודו אפרוח כו' בדעות זרות כו' (ע"י ס' עט"צ דף ל"ב שמפיש הפס' בת עמו לאכור כיענים במדבר כו' ע"ד משל ומליצה חדה כו' עיי"ש).

לכן לנשים כאלו שאינן זדירות כאלו הג' דברים, הלא אין מבינות גודל האחריות המוטלת עליהם בתור חינוך הבנים כו' (נשים רחמניות בשלו ילדיהן גו" רח"ל). וסכנה היא למסור

על בחי בע"ת. בנות ישראל הן נשי" כו' וכלים הם הלבושים מחור"מ כו' [הברו נושאי כלי ד' ר"ת], שלא לבייש את מי שאין לו, היינו מי שח"ץ פגם בכל הלבושים ואין לו משל עצמו כו' - משאילים ונותנים לו מלמעלה כחות לשוב בתשובה כו'. וזהו כלי לבן - חסדים ורחמים.

"זמה היו אומרות בחור שא נא עיניך", בחור - זה הקב"ה כו'. "יפיות מה היו אומרות כו' אין אשה אלא ליופי" - עיקר היופי ניכר בפנים ולא בעורף, וגם חכמת אדם תאיר פניו, היינו בעלי מוחין וחב"ד (ורחל היתה יפ"ת).

"מיוחסות", מדות ירושה מהאבות, חג"ת, מה היו אומרות, "אין אשה אלא לבנים" - הו"ע המדות הנולדות מהמוחין.
 "עשירות מה היו אומרות, תנו עיניכם בממון" - זהו מארי עובדא, מעשה המצוות, והעיקר מעשה הצדקה.

"מכווערות", היינו שאין להן כלום לפי שפגמו בכל, אומרות "קחו מקחם לשם שמים", היינו שבכ"ד יש ניצוץ אלקי כו', ע"ד ובקשתם משם כו', ואדברה גדולים בעלי תשובה כו', "זבלבד שתעטרוננו בזהובים" - שיתנו להן כח, מקיפים, ויסיעו להן מלמעלה, וגם, שתעטרוננו ל' סחור סחור - שצריך שמירה, כי יפול הנופל כו'. ובהזהבים - זהב הוא יראה, יראת חטא כו'.⁵

מצא או מוצא

'נמות מן, ג: "במערכא כי נסיב אינש איתתא אמרי ליי הכי, מצא או מוצא, מצא דכתוב (משלי, יח) "מצא אשה מצא טוב", מוצא דכתוב (קהלת, ז) "מוצא אני מר ממות את האשה".

5. לכללות הענין כאן יש להעניי משיחות ט"ו באב תשל"ה, נדפסה בלק"ש שבהערה הקודמת ע' 80 ואילן.

"ל שבוה נתגלתה תוקף האהבה של הקב"ה לנשמות ישראל כו', ע"ד היוצא לדרך צריך לפקוד אשתו כו' (במות סב, ב).

בחור שא עיניך

תענית נון, ג נמשנה: "לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיוצא"פ שבחן בנות ישראל יוצאות בכלי לבן שאולין שלא לבייש את מי שאין לו. ומה היו אומרות בחור שא עיניך וראה מה אתה בורר כד".

נגמרא שם לא, א: "תנו רבנן יפיות שבחן מה היו אומרות, תנו עיניכם ליופי, שאין האשה אלא ליופי. מיוחסות שבחן מה היו אומרות, תנו עיניכם למשפחה, לפי שאין האשה אלא לבנים. מכווערות שבחן מה היו אומרות, קחו מקחכם לשום שמים ובלבד שתעטרוננו בזהובים. אמר עולא ביראיה".

"בנות ישראל" - הן נשמות ישראל. "כלי לבן" - מורה על התשובה, דלבן הוא גוון עצמי, להסיד כל הצבעים והחיצוניות כו'. "שאולין" - שגם אם הכלים שלו, המחשבה דיבור ומעשה שלו כולם פגומים ח"ו, מ"מ שואלים מלמעלה ונותנים לו כח וכו'.
 ת"ד יפיות כו' - בחינת מוחין, חב"ד, דחכמת אדם תאיר פניו. ויפיות, ב' פעמים יפה - הוא ע"ד ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה.

מיוחסות כו' - בחינת מדות, משפחה, האבות חג"ת כו' (וגירסת העין יעקב: עשירות כו', מעשה הצדקה). נה"י - מארי דעובדא.

מכווערות כו' - בחינת בעלי תשובה שפגמו ח"ו וכו'.
 שבחן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולים - י"ל שקאי

4. ראה לקו"ש ח"ט ע' 80 הערה 2.

לכאורה יש להבין, מה שייך לשאול בעת הנישואין שאלה זו (מצא או מוצא), הרי החתן אינו יודע עדיין את טבעה של חכלה, ובודאי טובה היא בעיניו, שהרי הוא נושא?

אך הנה גדולה מעלת שכל הנושא אשה בת בנים כו' לש"ש כו' (סוטה יב, א), דאי אפשר לבוא לשכר כ"א ביש לו בנים. וכמו שמצינו באברהם אבינו שהי' צדיק שאין כמותו, ובשעה שאמר לו הקב"ה "שכרך הרבה מאד", השיב, "מה תתן לי ואני הולך ערירי" (בראשית טו, א-ב).

ואם באברהם כן, אנו לא כ"ש. וזהו מעלת הנושא אשה לשם שמים, וע"ז אמר מצא אשה מצא טוב. משא"כ כשכוננתו למלאות תאוותו כו' ומן ההיתר נופל אל האסור כו'.

וזהו הגדת בני מערבא, דאין כוונתם שצריך לשאול את החתן, אלא שיש להודיע לו, כלומר, להסביר לו - שבאשה ב' אופנים, מצא או מוצא כו' והכל בידי.

כלה נאה וחסודה לדברי בית שמאי

כתובות טו, כ: "תנו רבנן כיצד מרקדין לפני הכלה. בית שמאי אומרים כלה כמות שהיא, ובית הלל אומרים כלה נאה וחסודה. אמרו להם ב"ה לב"ש לדבריכם מי שלקח מקח רע מן השוק ישבתו בעיניו או יגנוו בעיניו, הוי אומר ישבתו בעיניו".

צריך להבין מהו הלשון "לדבריכם", וגם מהו "מהשוק" דוקא? הנה אם קנה אצל מוכר יודע שמכירו כו' הרי יש בזה דין "מהשוק" ואין יודע ממי קנה כו' וכמו"כ כאן.

והנה ב"ש ס"ל לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערות

דבר (גיטין צ, א). וזהו הל' "לדבריכם", דאחרי שלדברי ב"ש אינו יכול לגרשה כו', א"כ למה לנו לגנות אותה בעיניו כו' והוא אינו יכול ליפטר ממנה כו'.

לא ירבה לו נשים

אבות פ"ג משנה ז': מרבה נשים מרבה כשפים.

מרבה נשים מרבה כשפים, פי' המפרשים, לפי שמכשפה לא תחיל' (שמות כב, ז'), שה"ה למכשף אלא שדיבר הכתוב בהווה כו'. והנה אין מזה הפסוק ראי' אלא שרוב מכשפות נקבות, אבל לא שתהיינה ריבוי הנקבות מכשפות כו', והרי בתורה מצינו (דברים ז', ז') שמלך לא ירבה לו נשים, והטעם שלא יסור לבבו, אבל כשוף מאן דכר שמי'.

ונלפע"ד, דהנה ארז"ל (סנהדרין סז, ב) כשפים שמכחישין פמליא של מעלה. וי"ל הכונה בזה, כי העוסק בטומאה ובשטותים כאלו ככשוף כו', בזה ה"ה מכחיש וכופר שנשמתו היא חלק אלו' ממעל כו'. וזהו שמכחישין פמליא של מעלה, כי באמת לא נחש בעקב כו' (במדבר כג, כג).

כמו"כ כאן, מרבה נשים, תאוות המשגל כו' ומשפיל את עצמו כ"כ כו', הרי בזה הוא מכחיש כי נשמתו חלק אלו' ממעל כו', רוח האדם העולה כו' (קהלת ג, כא).

הזהירות מהתבללות

פרשת חיי שרה כר, סג: "ואבוא היום אל העיני' ונפרשי": "אמר רבי אחא יפה שידחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של

תמונות ממשפחת החתן

החתן בילדותו

מקבל כוס של ברכה

החתן בילדותו

מקבל דולר מהרבי

בנים כו"י.

"פה שיחתו של עבדי אבות מתורתו של בנים" - שהרי כמה הלכות תלויים בשערה אחת ובקוצו של י"ד כו"י ואילו פה הוכפלה בפרטיות כל פרטי המעשה שהיה עם אליעזר.

וי"ל הכוונה בזה, לפי שסוד קיומנו הוא טהרת הגזע והרחקה מהתבלבלות וטמיעה בין הגויים. וכאשר כאו"א ישמע כשקורין בתורה בפרטי פרטיות איך שאאע"ה הזהיר והתנה את עבדו אליעזר "לא תקח מבנות הכנענים", יבין עד כמה הדבר נוגע כו"י.

וזוהו ג"כ מה שאמר אברהם "שים נא ירך תחת ידיכי ואשביעך". דמקודם קורא לו "זקן ביתו המושל בכל אשר לו", שמסר לו כל ענייניו והי' נאמן ביתו, אמנם כשהגיע לדבר עיקרי כזה לעשות שיזון לבנו ליצחק, ע"ז לא רצה להאמינו על דבריו, כ"א השביעו בשבועה חמורה כו' (וזוהו היפך דעת הטועים בזמן הזה להפך היוצרות, דכאשר צריך למסור נאמנות וביטחון לאיש אחד בעניינים גשמיים אזי בודקים אותו בשבע חקירות ובדיקות (אם יש לו קרעדיט וכדומה), אך בדברים הנוגעים לאומות העולם, שמצריך עדות ונאמנות וחזקת כשרות כו', ובפרט בדור הזה, אין מדקדקים. וכן הוא בעניינים אחרים כמו קניית בשר, יין, חלב וכדומה. וכפתגם ההדיוטי "כשקורין אותו מענדל יכולים לאכול מהפענדל".

וזוהי ההוכחה מהנהגת אברהם אבינו ע"ה הנ"ל, עד כמה צריך להיות זהיר ונשמר בעניינים אלו כו'. דמכיון שמדובר כאן בעניין עיקרי ד"ב"יצחק יקרא לך זרע", שע"י תעבור הירושה הרוחנית מאב לבן, הרי אז "יתן אברהם כל אשר לו ליצחק". ואכן, לאחר מכן ראו מי היתה רבקה "וינחם יצחק על שרה אמו", וכפרש"י שגם ברבקה מצא את כל הג' דברים שהיו אצל שרה אמו, נדה חלה ונר כו'.

6. כמו 'וקשרתם לאות על ירך ג' ש'נאמר ברמז, ועדיין אין אנו יודעים איזה די וכי'.

תשרה משפחת נישואין - כ"ח סבת ה'תשס"ג

תמונה ממשפחת פלאטקין - משנת 1905 לערך

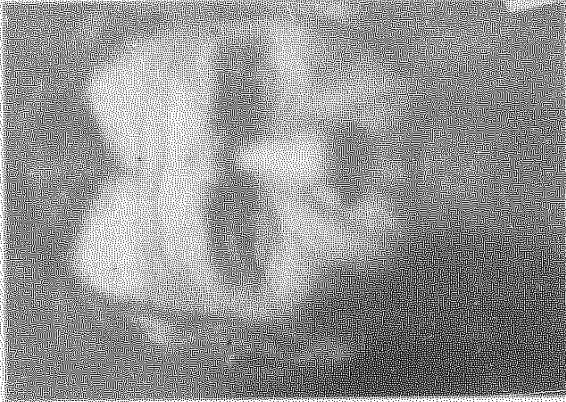
בתמונה נראים זקני סבתה של החתן, ר' שמואל ליטמאן וחגתו מרת חיה ראשא פלאטקין, עם בנייה שהמזול שבהם הוא אבי הסבתא - הרה"צ והרה"ח ר' אברהם אליהו פלאטקין

תשרה משפחת נישואין - כ"ח סבת ה'תשס"ג

תמונה ממשפחת ליאחאוו (לייט) - משנת 1904

מימין לשמאל: מרת סאמא ובעלה ר' דובער ליאחאוו (לייט); ניסתם וחמש בנותיה; אבם מרת מינא רבקה ונחה דבורה עם בעלה

ר' שמואל מינקאוויץ,
סבו זקנו של החתן

תורה משמחת נישואין - כ"ח סבת התשס"ג

תמונה ממשפחת פינסאן - משנת 1937 לערך

בתמונה נראים: אבי סבו של החתן ר' נחום יצחק וזוגתו מרת חיה צעירי פינסאן, עם בניהם - ר' יחזקאל, ר' ניסן, מרת שרה (סאניא) קפלן, ר' תנחום ור' יהושע (משמאל למטה) - סבו של החתן

תורה משמחת נישואין - כ"ח סבת התשס"ג

תמונה ממשפחת פלאטקין - משנת 1937 לערך

בתמונה נראים: אבי הסבתא של החתן, הרב'ג הר"ח ר' אברהם אליהו וזוגתו מרת חיה ציריליא פלאטקין, עם בניהם - ר' יעקב צבי, ר' שמואל מרת ראסיא, ומרת ליבא פינסאן (למעלה משמאל), הסבתא של החתן

זקני החתן - הרב יהושע פינסאן, שימש כנבאי ראשי ב-770, וזוגתו/ מרת ליבא

תמונות ממשפחת הכלה

תורה משמחת נישואין - כ"ח סבת התשס"ג

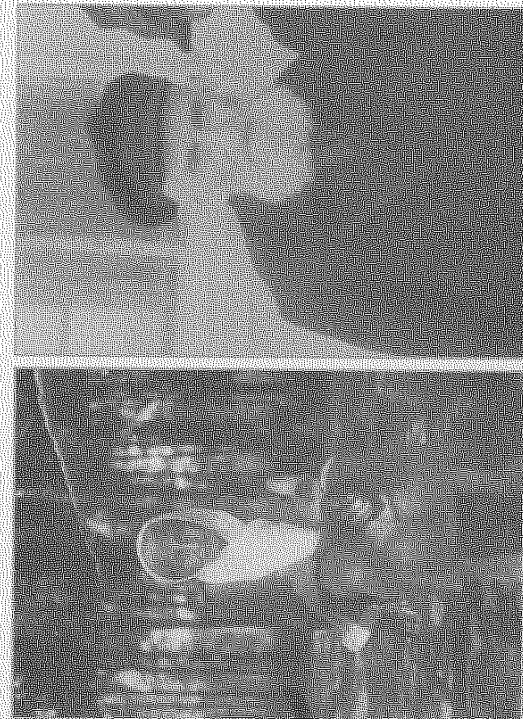

הכלה בילדותה
מקבלת מוס של בכמה

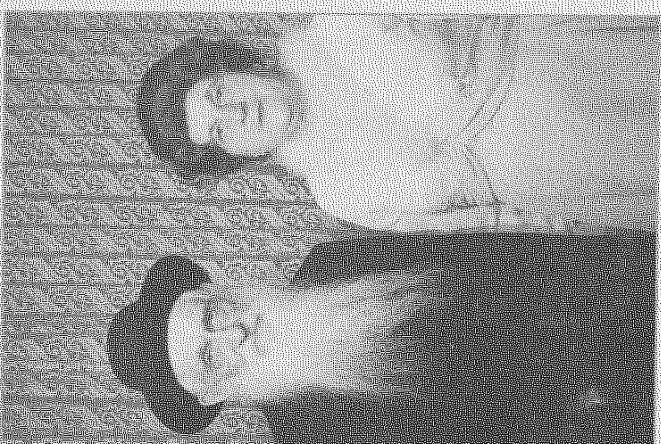

הכלה בילדותה
מקבלת מהדבי
קונטרס

תורה משמחת נישואין - כ"ח סבת התשס"ג

זקני סבה של הכלה - ר' שלום הלוי זונטו מרת גוטעל רובאשקין

זקני סבה של הכלה -
ר' שניאור זלמן יששכר
געצל הלוי זונטו ראשא
(ראצט) רובאשקין

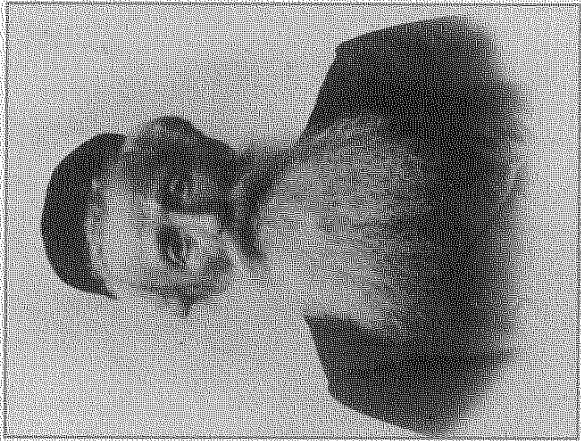

תשורה משמחת נישואין - כי"ח סבת התשס"ג

תמונה ממשפחת חזנוב - משנת 1955 לערך
בתמונה נראים הורי סבתה של הכלה ר' עוזיאל וזוגתו מרת הינדא חזנוב,
בנם ר' מאיר, וחתימים ר' שלום מענדל קלמנסון
ור' אברהם אהרן רובאשקין (עומד משמאל) - סב הכלה

תשורה משמחת נישואין - כי"ח סבת התשס"ג

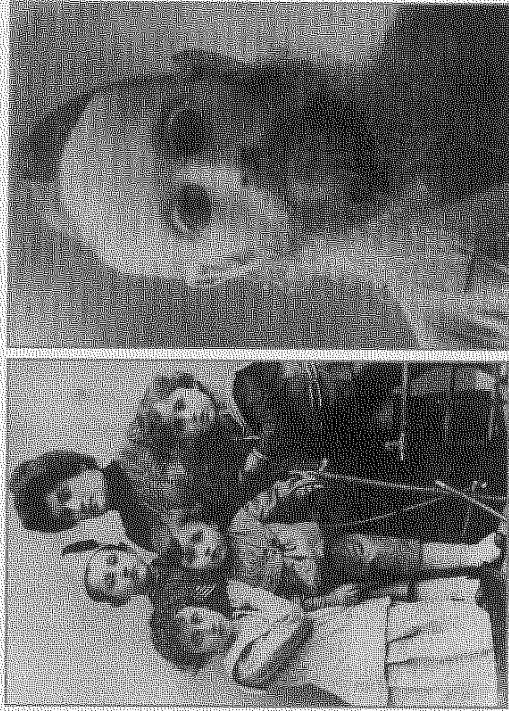
ר' יחושע דובראווסקי, אביו סבו של סב הכלה

זקני סבה של הכלה - ר' משה חיים וזוגתו מרת חוה ניסא דובראווסקי

תשרה משמחת נישואין - כ"ח סבת התשס"ג

ר' אהרן חריטאנאו, שו"ב בניקלאיינעו ומחבר כמה מינוני חב"ד
מפורסמים, וזוגתו מרת הינדא וילדיהם
זקני סבה של הכלה

ר' מרדכי צבי ותבלחט"א זוגתו מרת רחל (ראניע) חריטאנאו
- הורי סבה של הכלה

תשרה משמחת נישואין - כ"ח סבת התשס"ג

ר' אברהם וביילא חריטאנאו, חזן ושו"ב בניקלאיינעו
- הורי סב סבתה של הכלה, ר' אהרן חריטאנאו